

Nr. 36 · Marts 2019 · 20. årgang

Pilgrimmen

Pilgrimmen

Forsidefoto af Peter Glunz:

Start i Saint Jean Pied De Port

PILGRIMMEN udgives af
Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktion

Ansvarshavende redaktør:

Rikke Ærtebjerg

Pilgrimshuset

Albergue Ballerup

Præstevænget 10,

2750 Ballerup

Mobil: 6155 6309

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Henrik Friediger

henrikfriediger@gmail.com

Henrik Tarp

henriktarp@ofir.dk

Peter Glunz

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind

nh.lieberkind@gmail.com

Troels Beck

trbeck45@gmail.com

Alle tidligere numre findes som
PDF filer på hjemmesiden!

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Foreningen

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Yvonne Riise Kristensen

Baneringen 41, 3660 Stenløse

Mobil: 5354 1019

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelse:

Vibeke Mørdrup, København

Formand, mobil: 2615 7173

Carsten Maegaard, Herning

Næstformand, mobil: 6169 7273

Troels Beck, Vissenbjerg

Kasserer, mobil: 2066 2649

Tone Kirkeby, Farum

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2398 5502

Grethe Dyrby, Skanderborg

Bestyrelsesmedlem, mobil: 4142 0422

Rikke Ærtebjerg, Ballerup

Bestyrelsesmedlem, mobil: 6155 6309

Hanna Vestenaa, Kalundborg

Best. medlem, mobil 5164 6956

Bøje Pedersen, Farum

Suppleant, Mobil: 4119 3410

Bjarne Halgreen, Skovlunde

Suppleant, mobil 4266 1158

Kenni Kofod, Jyllinge

Suppleant, mobil 6128 0891

Marie Lau Florin, Snekkersten

webmaster, mobil 9356 55 50

Erik Staffeldt, Frederiksberg

facebook + web, mobil 2835 1772

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Vestergaards Bogtrykkeri

Kontingent betaling!

Så er det tid for indbetaling af kontingent for året 2019.
Som besluttet jævnfør medlemsforslag på generalforsamlingen i
Ringsted er årskontingentet ændret til:

Kr. 240,- som enkelt-medlem

Kr. 340,- for par-medlemskab

Vi beder dig venligst senest 1. april at overføre det anførte beløb
til vores bankkonto, men gør det bedst lige nu...

Reg. nr.: 5069, konto nr. 133 20 63 i Jyske Bank

eller

MobilPay til tlf. nr. 77 429

Husk at skrive dit for- og efternavn samt medlemsnummer!

Rabat ved køb af vandreudstyr m.m.

Dit medlemskort for året 2019 blev sendt ud i det første
nummer af Danske Santiago Pilgrimmes Nyhedsbrev via mail
primo december 2018, hvor du kan finde dit medlemsnummer
Ellers finder du det på adresselabelen af denne PILGRIMMEN

Du kan f.x. lave et screen foto og gem medlemskortet på din
mobiltelefon!

Det kan benyttes der hvor der gives rabat bl.a. i Bjergkæden
i Køge, Pro-Outdoor i Holbæk samt Spejdersports butikker.

Undgå at blive slettet!

Husk at betale inden 1. april, idet medlemskabet automatisk
slettes i medlemssystemet seks uger efter sidste rettidige
indbetalingsdato.

Indhold

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Kontingentopkrævning
4	Indholdsfortegnelse
5	Ny redaktør af Rikke Ærtebjerg
6 - 12	Rundt om Katedralen af Niels Henrik Lieberkind
13 - 16	Staven og sværdet af Liv Hernø-Toftild
17 - 22	Camino del Norte på cykel 2018 af Helle Mikkelsen og Carsten Brøgger
23 - 30	San Salvador af Henrik Friediger
31 - 32	Skt. Jakobs Katedral i Sibenik, Kroatien af Rikke Ærtebjerg
33 - 40	"Camino" på Mallorca... af Mabel Bergaas
41 - 56	JA FOR JAPAN! af Anette Riis og Henrik Friediger
57 - 58	Odense, mål for mange pilgrimme! af Troels Beck
59 - 62	Følg skiltene med den blå gendarm... af Troels Beck
63	Årsmøde i den britiske Pilgrimsforening af Carsten Maegaard
64 - 65	Pilgrimmen på Alto San Roque af Niels Henrik Lieberkind
66 - 67	Årsmøde i Ringsted 2018... foto-kollage
68 - 69	Vandretur til Trondheim i Norge
70 - 71	Vandretur i Bayern
72 - 73	Kommende vandringer
74 - 75	20 års jubilæum & årsmøde i Odense

Lørdag - søndag 26. + 27. oktober 2019

Ny redaktør

Rikke Ærtebjerg

Efter Henrik Friediger, vores "gamle redaktør", meddelte i sidste udgave af PILGRIMMEN at han nu gjorde alvor af sit længe meddelte ønske om at blive frigjort fra pligten, har bestyrelsen bedt mig om at overtage opgaven.

Jeg gik min første Camino i 2011. Det var sådan en færdig pakke med bookede overnatninger og transport af bagagen, men jeg fik smag for at vandre, og allerede året efter kom jeg afsted med kun det mest nødvendige i rygsækken.

Jeg har siden været afsted tre gange mere, hver gang på Camino Frances, og jeg er slet ikke færdig med Caminoen. Jeg har også vandret Inka-stien til Machu Picchu i Peru, i

Samaria-kløften på Kreta og flere vandrerruter i Danmark.

Med hensyn til frivilligt arbejde er jeg bestyrelsesmedlem i Danske Santiago Pilgrimme. Jeg er desuden initiativtager til og formand for foreningen Albergue Ballerup, der driver et pilgrimshus i Ballerup. Ideen opstod efter en vandring på Caminoen, da jeg fandt ud af, at 9 km af Den Danske Pilgrimsrute går gennem Ballerup og at Ballerup har to kirker, der er viet til Skt. Jacob.

Og så er jeg aktiv sejler i egen 24-fods sejlbåd.

Jeg har en universitetsuddannelse i engelsk, er uddannet Grafisk Arbejdsleder og projektleder og har desuden uddannelser i LEAN, coaching og konflikthåndtering, ledelse, organisation, kommunikation og layout. Jeg arbejder til daglig som Contract Manager i Center for Indkøb i Københavns Kommune. Privat bor jeg i Ballerup med mine to børn på hhv. 18 og 19 år.

Som redaktør af Pilgrimmen vil jeg ikke revolutionere bladet, da det er et

flot produkt, som foreningen kan være stolt af.

Jeg vil personligt gerne have flere historier ind fra andre vandringer, f.eks. The Appalachian Trail.

Lad dette være en opfordring til at sende os artikler og billeder om jeres vandringer. Send dem til redaktionen@santiagopilgrimme.dk som almindelig uredigeret tekst, og vedhæft gerne billeder som I har taget dem (i "faktisk størrelse" / højeste opløsning), så kan vi lettere bearbejde dem til den bedste størrelse, når vi sætter bladet op.

Jeg ser frem til et spændende job og kan allerede nu se, at vi har et rigtig godt samarbejde i redaktionen, så jeg er meget fortrøstningsfuld.

Pilgrimshuset Albergue Ballerup åbner for overnatning for sæsonen 2019 den 1. april. Velkommen! Pilgrimshuset ligger på Præstevænget 10 i Ballerup. Kontakt Rikke på tlf. 6155 6309 for yderligere oplysninger.

Rundt om Katedralen

Hele Santiago de Compostelas gamle bydel er erklæret Verdensarv af UNESCO. Denne artikel handler om de steder og bygninger som er katedralens naboer. Kom med på en tur og lær lidt om omgivelserne til Jakobs Katedral.

af Niels Henrik Lieberkind

Vi begynder der, hvor pilgrimmenes rejse slutter, nemlig ved 0-mærket i brolægningen, midt på **Praza do Obradorio**. Her ser man dagen igennem bevægede og glade pilgrimme, som fejrer afslutningen på deres lange tur ved at blive fotograferet foran katedralen. I flisebelægningen er der et par sten af interesse.

til Santiago efter at have gået en del af Caminoen. I stenen blev også indsat en bronceplade med Fundación Princesa de Asturias emblem. Det er symbolet på en meget speciel og prestigefuld hædersbevisning, som kongen ved en ceremoni hvert år overrækker personer og organisationer fra hele verden. Camino de San-

Her ud til pladsen står nogle af byens vigtigste bygninger. Naturligvis **katedralen**, men her skal kun omtales lidt af det, vi kan se udefra, idet vi i denne artikel koncentrerer os om kirkens naboer. Den nuværende katedral står som nr. 4 over Sankt Jakobs Grav efter dennes opdagelse i 800-tallet. Det er en korskirke med tårnene mod vest ud til pladsen. I midten af 1700-tallet opførte man nogle meter foran Mester Mateos originale facade en ny i datidens stil: barok. Det er den facade, man udefra ser bag de store trapper op til kirken.

Den ene har en muslingeskal indhugget, og inskriptionen fortæller, at Europarådet i 1987 udråbte Caminoen til Europas Kulturvej Nummer 1. Den anden viser, at den nuværende konge, Felipe VI, medens han var kronprins – sammen med sin gemalinde, Letizia – kom

tiago fik tildelt ordenen i 2004. Den plade, der ses nu, er ikke den originale, thi souvenirjægere har flere gange haft held til at stjæle den. Hver gang har man gjort det vanskeligere at løsne den nye, så forhåbentlig får den, der er der nu, lov til at blive på sin plads.

Vender man blikket en smule mod højre, ses et tårn med trappeformet tag.

Foreningen

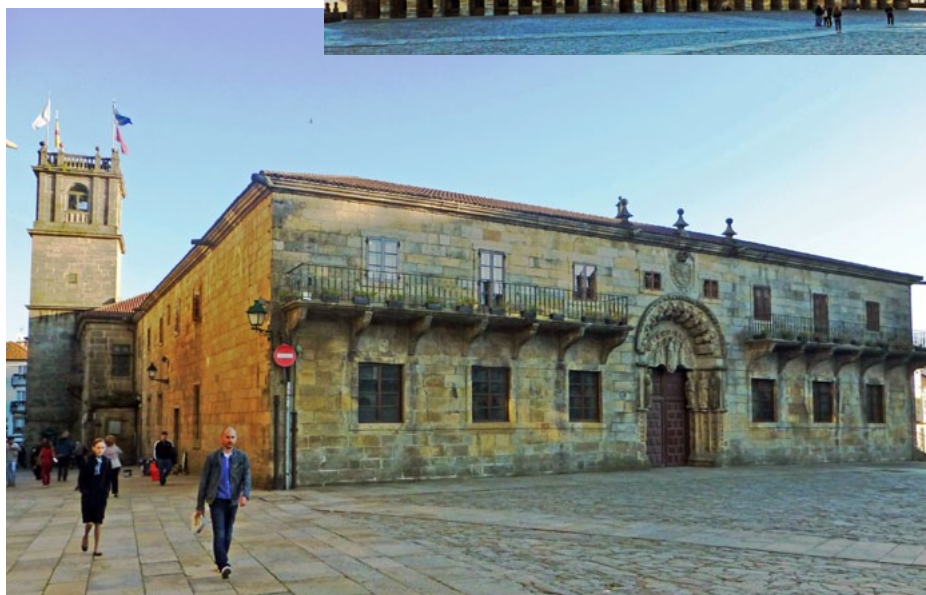
Det er ikke en del af katedralen, men hører til klostret ved siden af. I klostrets anden ende er der et tårn magen til, som vi vil kunne se, når vi er ved at have afsluttet rundturen. De to særprægede tårne er bygget efter opdagelsen af Amerika i slutningen af det 15. århundrede, og deres specielle form er inspireret af Mayaindianernes pyramider og templer i Mexico. Klostret er oprettet af Frans af Assisi selv, da han kom hertil som pilgrim i år 1214.

Drejer man sig lidt mere i urets retning, ser man på pladsens sydside **Colegio de San Jerónimo (San Xeromel)** med en smuk 1500-tals portal.

Det blev bygget efter ordre fra ærkebiskop Foncaca III (se Pilgrimmen 31 side 22-23) som skole for elever, som ellers ikke havde råd til uddannelse; altså almindelige fattige mennesker. Senere var det de medicinstuderendes fakultet, men i dag huser bygningen universitets rektorat.

Efter endnu en kvart drejning ses på pladsens vestlige side et imponerende neoklassicismisk palads, opført af granitkvadre og med arkade i hele bygningens længde.

Det er **Pazo de Raxoi**, som har navn efter den ærkebiskop, der med franskmanden Carlos Lemaure som chefarkitekt lod det opføre i 1760'erne. Det var oprindeligt ment at skulle være et fælles sæde for bystyret, et fængsel og et seminarium for præster med speciale som skriftefædre. I dag deles bygningen, så Santiagos bystyre har til huse i venstre halvdel, og den galiciske regering i højre halvdel. Det kan ses på byens og Spaniens flag til venstre, medens Galiciens og EUs flag blafrer i højre side.

I **tympanonen** ses et motiv fra Slaget ved Clavijo, der – måske – foregik under reconquistaen, altså tilbageerobringen af Den Iberiske Halvø efter maurernes herredømme fra 711 til 1492. Ifølge legenden kom Sankt Jakob de kristne til hjælp som matamoros – maurerdræber. Det er også som sådan, han på hesteryg med sværd i hånd er afbilledet i den store figur øverst.

De pilgrimme – som efter at være kommet til Santiago – ønsker at fortsætte til Finisterre, vil forlade pladsen ned ad den stejle vej – til højre for Pazo de Raxoi.

Den store bygning på pladsens nordside hævdes at være verdens ældste hotel, **Hostal Dos Reyes Católicos**. Om det virkelig er det ældste, ved jeg ikke, men det er rigtigt,

at det er gammelt. Det er nemlig opført efter ordre fra Kong Ferdinand II af Aragonien og dronning Isabella af Castilien. De fik – efter afslutningen på reconquistaen i 1492 og deres giftermål, hvilket forenede de to riger – tildelt titlen 'De katolske Konger' af pave Alexander 6. De havde selv valfartet til Sankt Jakobs Grav, og undervejs set behovet for, at pilgrimmene fik et hospital på stedet. Så i sidste halvdel af 1480'erne beordrede de det opført. Det stod færdigt i 1501 og virkede som pilgrimshospital i flere hundrede år. Hospital betød den gang ikke kun et

overhøre de daglige messer. Bygningen rummede også et børnehjem. I det 18. århundrede var der mere end 800 børn, som blev afleveret anonymt hertil. Og lige til for et par generationer siden, rummede komplekset byens hospitals- og sundhedsvæsen.

I 1954 besluttede general Francos regering, at hele komplekset skulle omdannes til et 'parador'. Det er betegnelsen for en række statsejede, femstjernede luksushoteller rundt om i Spanien. De er mestendels indrettet i paladser, borge, klostre og andre gamle bygninger, og hører til eliten af hoteller i verden. Men netop fordi det oprindeligt er et gammelt hospital, har det mondæne hotel beholdt traditionen med at bespise pilgrimme. Hotellet kan naturligvis ikke yde den gæstfrihed til alle, men har den ordning, at de første ti pilgrimme, som stiller sig op nede i vognporten – og som med deres compostela kan bevise, at de er anerkendt som pilgrimme – får et gratis måltid med vin, vand, frugt og kaffe. Pilgrimmene sidder ikke i restauranten sammen med hotellets gæster, og det er ikke a la carte, men de er henvist til et pænt rum

tæt på køkkenet, og spiser det samme, som hotellets personale. Det sker både morgen, middag og aften, og jeg kan personligt stå inde for, at det er godt, og at man bliver mæt.

Hotellets pompøse indgang ud mod Praza do Obradorio har et stort antal figurer. Naturligvis med Ferdinand og Isabella i en krans på hver side af døren. Sankt Jakob er der også. Han ses ved siden af Jesus, der står til venstre for det hvide vindue. Desuden står Jakob som nr. 5 i apostelrækken over døren. Adam og Eva er de to nederste store figurer på hver side af indgangen.

Kæderne foran hotellet viser, hvor pilgrimshospitalets grundstykke går til, og på det areal havde kirken ingen juridisk magt. Så hvis en person var idømt en straf af kirken, og det lykkedes ham at løbe hen og springe over kæderne til hospitalets jord, havde vedkommende en slags helle, og kunne ikke retsforfølges. Derfor er kæ-

derne der stadig – om end de i vore dage nok kun har symbolsk betydning.

Nu er vi kommet pladsen rundt, og når man står ved kæderne høres tydeligt musik oppe fra porten **Arco do Pazo/Arco de Palácio** til venstre for katedralen. Det sted har byens bedste udendørs akustik, og derfor er der

altid nogen, som synger eller spiller her og prøver at tjene lidt penge. Vi går gennem porten, og bemærker, at der er muslingeskaller af bronze i gaden for at vise pilgrimmene det sidste stykke af Camino Frances, ned til O-mærket.

Vi går op ad gaden og ser på venstre side en bygning, som er større end katedralen. Det er **Monasterio San Martin Pinario**, navngivet efter Martin af Tours – vores Morten Bisp. Oprindeligt var det et benediktinerkloster. Det er Spaniens næststørste seminarium for kommende munke. Det er også her, at udenlandske statsborgere, som ønsker at få foretaget en eller anden kirkelig handling – f.eks. at blive gift – skal henvende sig. Desuden er der – efter at man ikke mere har mulighed for at sætte sin hånd på søjlen med Jesu stamtræ i Porta da Gloria i katedralen – lavet en slags reserve, så man kan komme her og bede og takke, fordi man er kommet godt og velbeholden til Jakobs by og grav.

Man kan skrive sine ønsker på en seddel og lægge den i en kurv, og hvis man så er heldig, kan det være, at ens ønske – eller det man har bedt om – går i opfyldelse.

Da der ikke mere er behov for hele komplekset, er en del af det blevet omdannet til hotel. Så hvis man vil blive i Santiago, kan jeg anbefale stedet til overnatning med morgenmad til en rimelig pris.

Vi befinder os på **Praza da Inmaculada**. Over for San Martin Pinario står vi ud for katedralens nordre korsarm med indgangen **Porta do Paraíso**. Facaden blev efter en brand i 1758 genopført i barok stil. På toppen ses en 1800-tals figur af Sankt Jakob, medes kongerne Alfonso III af Asturia og Ordoño II af Leon beder ved hans fødder.

Vi fortsætter og drejer til højre, så vi har arkaden i nabohuset på venstre hånd

– ind gennem smøgen, og står på pladsen **Praza da Quintana de Vivos** med en bred trappe foran os. Heroppe fra ses Den Hellige Dør nede på katedralens væg til højre. Den bliver åbnet næste gang, det er et helligt år – i 2021.

Går man ned ad trapperne, kommer man ned på pladsen **Praza da Quintana de Mortos**, foran katedralens Hellige Dør med jerngitter for. Vi står her på en gammel kirkegård, som tidligere var åben jord og altså ikke med flisebelægning som nu. Den store væg i modsatte side er muren ind til klosteret **San Pelayo**, som bebos af ca. 40 nonner. De er klædt i blå, som er farven på benediktinernes nonnedragt. De ses rundt om i katedralen, hvor de hjælper til under messen. De bager også kager, og den nonne, som synger – og ind imellem instruerer menigheden i sang før messen – er også derinde fra.

Til venstre for Den Hellige Dør er der endnu en dør, bag hvilken pilgrimskontoret tidligere havde til huse. Men det er en hel del år siden, for med det stærkt øgede antal pilgrimme, har man været nødt til at flytte kontoret rundt i byen adskillige gange – men det er stadig i katedralens nærhed.

Stadig på Praza da Quinta de Mortos, går vi hen til hjørnet under klokketårnet **Berenguela**, opkaldt efter en ærkebiskop fra Sydfrankrig, Berenger de Landore, der afsluttede det allerede påbegyndte byggeri af tårnet. Han var så upopulær, at borgerne spærrede ham vejen til byen i mere end tre år, så man kan undre sig over, at tårnet er opkaldt efter ham. Bemærk, at uret kun har én viser.

Så kommer vi til den kongelige dør – Puerta Real – med en krone over. Denne flotte barokindgang er opført mellem 1666 og 1700, og ad den vej havde de spanske konger adgang til kirken. Døren benyttes også til optogene i påskeugen.

Inden vi drejer rundt om kirken til højre, ser vi lige en gang tilbage, op over

trapperne mod huset, med byens smukkeste skorsten. Den ligner næsten et tårn oppe på det røde tag. Alle husene oven for trapperne er ca. 300 år gamle, og da de blev bygget, var der prestige i at have store skorstene, fordi de var et signal på rigdom og magt.

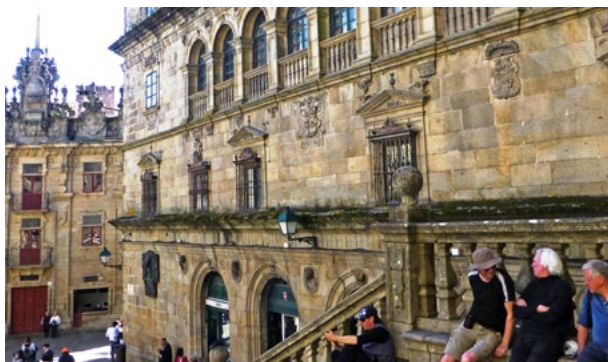
Når vi er kommet få skridt videre, står vi ved katedralens indgang i den søndre korsarm, hvis facade i romansk stil er den eneste udendørs originale fra 1100-tallet. Også her er der rigtig mange figurer. De var ikke kun til pynt. De var nødvendige, fordi kun et fåtal kunne læse, og med figurerne blev bibelens beretninger fortalt, så de kunne forstås af menigmand.

Herfra ser man ned over den brede trappe til sølvsmedenes plads, **Praza das Praterías**, og der er stadig guld- og sølvsmedeforretninger hernede. Pladsen er blevet endnu smukkere, efter at huset i venstre side er restaure-

ret, og banken, som tidligere var i huset, er flyttet og udskiftet med det nye pilgrimsmuseum, som bestemt er et besøg værd.

På væggen i pladsens højre (nordlige) side er der en række vinduer med kunstfærdige smedejernsgitre. Også på den væg er der afbildninger. Et med Sankt Jakobs disciple, Teodoro og Atanasio, som holdt vagt på båden, der sejlede hans lig fra stranden i Israel til Galicien (mellem to af vinduerne lige over trappen), et andet med Jakob som Matamoros (over det næstsidste vindue).

Midt på pladsen står hestespringvandet, **Fuente de los Caballos**, fra 1758. Det er af høj kunstnerisk kvalitet og vel nok byens smukkeste fontæne. Pladsen er et populært mødested og siges at være stedet, hvor apostelens grav blev fundet. Kvinden øverst er symbol på byen. Hun sidder på Sankt Jakobs

sakroflag, og hun holder den stjerne, som for 1200 år siden lyste over graven. Den gang var der ingen by – men skov. Netop dette symbol med en stjerne ses mange steder i byen, fordi Compostela (Campus Stella) betyder Stjernemarken. Når man står på den store trappe med front mod fontænen, ses bag denne et

smukt barokpalæ, der er så bredt, at det afslutter torvet. Palæet, **Casa do Cabido**, huser katedralens domkapitel, og det gør – sammen med torvets øvrige bygninger – pladsen til et harmonisk hele. Palæet har mange fine udsmykninger og flotte smedejernsgelændere på balkonerne, men det er lidt snyd – og det er morsomt at vide – at den flotte facade kun en skal, som allerede i midten af 1700-tallet blev opført lidt foran et i forvejen eksisterende hus, så pladsen kunne komme til at se flot og helstøbt ud.

Drejer vi første gang til højre – rundt om det andet tårn med spids som på et mayatemple – er vi ude i Rua de Foncêca med det først omtalte kloster på højre side – og ved næste hjørne drejer vi ind på Obradoriopladsen og er tilbage, hvorfra vi startede. Jeg håber, I har nydt turen.

Staven og sværdet – Sankt Jakobs to manifestationer

Som pilgrim på Caminoen ser man Sankt Jakob afbilledet alle vegne. Men hvorfor skildres han både som fredelig pilgrim og drabelig ridder? Årsagen skal findes i Spaniens historie og Caminoens centrale rolle for den spanske reconquista.

af Liv Hernø-Toftild

Som Spaniens nationalhelgen er Sankt Jakob en central figur, ikke kun for pilgrimsruterne til Santiago de Compostela, men for hele landet og dets historie. Dette kan ses gennem de afbildninger af helgenen, man som pilgrim på vej mod Santiago de Compostela støder på. Siden det 12. århundrede har der i Spanien været to særligt distinkte måder at skildre Sankt Jakob på – som pilgrim og som ridder. Disse to manifestationer af helgenen kaldes henholds-

vis Santiago Peregrino (Pilgrimmen) og Santiago Matamoros (Maurerdræberen). Ved første øjekast virker skildringerne af disse to manifestationer uforenelige med hinanden, og ofte er den eneste fællesnævner for dem muslingeskallen, der pryder de fleste afbildninger af Sankt Jakob.

Mens Santiago Peregrino fremstår barfodet som symbol på hans apostelstatus, klædt som en middelalderlig pilgrim med

vandrestav, hat og skuldertaske, skildres Santiago Matamoros som en ridder til hest, med løftet sværd og ofte i færd med at nedtrampe mauriske fjender.

De to manifestationer kunne derfor ikke give et mere forskelligt indtryk: Santiago Peregrino er fredelig og ophøjet, mens Santiago Matamoros er voldsom og drabelig. Dette umiddelbare modsætningsforhold er nært knyttet til den historiske kontekst, helgenafbildningerne opstod i – Middelalderens Spanien.

Til trods for, at Sankt Jakob tilskrives rollen som en af Jesu nærmeste og vigtigste disciple, havde han længe ikke en udpræget stor betydning i kristendommen. Dette ændrede sig dog fuldkomment med fundet af hans grav i det 9. århundrede: Santiago de Compostela blev et populært valfartssted for pilgrimme, og byen voksede hurtigt i betydning og størrelse. Det udviklede sig til en populær massebevægelse omkring Sankt Jakob i det 12. århundrede, som trak pilgrimme til fra alle hjørner af det kristne Europa og gjorde Santiago de Compostela til ét af middelalderens tre vigtigste kristne pilgrimsmål.

En af forklaringerne på Sankt Jakobs utrolige popularitet i denne periode kan findes i manifestationen af helgenen som San-

tiago Peregrino. Det er nemlig værd at bemærke, at Santiago Peregrino er en ganske usædvanlig helgenafbildning. Det er fuldkommen unikt, at en helgen identificeres med sine følgere ved at være klædt som en af dem og bære symbolet for deres fuldente pilgrimsfærd – Muslingeskallen. På den måde illustrerer Santiago

Peregrino ikke kun Sankt Jakobs rolle som Santiagopilgrimmenes beskytter, denne manifestation af helgenen indikerer, at han er én af dem. Dermed er Sankt Jakob mere end blot målet for valfarten, fra det 12. århundrede var han som Santiago Peregrino nært knyttet til selve Caminoen som symbolet på pilgrimmene selv.

Sankt Jakob er dog forbundet til andet og mere end pilgrimsfærden. I løbet af middelalderen blev helgenen ligeledes tæt knyttet til reconquistaen, den kristne generobring af Spanien. Dette tydeliggøres gennem skildringen af Sankt Jakob som Santiago Matamoros. Manifestationen Santiago Matamoros opstod i det 12. århundrede i både fortællinger og kirkekunst, hvor Sankt Jakob som en guddommelig ridder til hest blev den ledende religiøse figur i korstoget mod maurerne på den Iberiske Halvø. Denne forbindelse mellem

reconquista og helgen blev yderligere tydeliggjort gennem stiftelsen af Santiagoordenen i 1170. Santiagoordenen var en spansk korsridderorden, der, som navnet antyder, var dedikeret til Sankt Jakob, og den havde til formål at deltage i den lokale kristne generobring. Santiago Matamoros blev dermed en del af områdets religiøse og politiske magtkamp, både symbolsk, som det kristne Spaniens nationalhelgen og frontfigur for de lokale korsriddere; og som direkte fysisk deltager i krigene gennem samtidens mirakelskildringer.

Sankt Jakob var således den centrale helgen for reconquistaens militære projekt samtidig med, at han var essentiel for det imponerende pilgrimsprojekt, Caminoen udgjorde i den spanske middelalder. Det er dermed ikke kun de to manifestationer, der virker modstridende, det er ligeledes deres forbindelser til henholdsvis pilgrimsfærd og erobningskrig, der virker uforenelige.

Ser man nærmere på afbildningerne og den historiske kontekst for både Camino og reconquista, giver det dog pludselig mere mening, at Santiago Peregrino og Santiago Matamoros forestiller den samme helgen.

Det er nemlig først langt senere i historien, at krig og pilgrimsfærd er begyndt at blive opfattet som modsætninger. I det 12. århundrede, hvor manifestationerne opstod, var det to sider af samme sag. Caminoen og reconquistaen var i den periode en del af et fælles projekt – Den kristne generobring af Spanien. Et led i denne generobring var en kristen genbefolkning af landet, og her spillede Caminoen en central rolle.

Pilgrimsruten til Sankt Jakobs grav medførte en stor trafik af kristne fra hele Europa, der rejste på tværs af Spanien, og flere af disse pilgrimme endte med at bosætte sig i de lokale byer, da de her fik særlige beføjelser og gode vilkår. I Pamplona fik de tilrejsende frankere eksempelvis eneret på at sælge vin og brød til de mange andre pilgrimme, de var fritaget for at be-

talte afgifter, og de havde ret til skovning og græsning af dyr i nærområdet. På den måde var der store økonomiske fordele for pilgrimmene ved at slå sig ned i de spanske byer, og de mange tilrejsende har efterladt deres tydelige spor på området – Et enkelt blik på landkortet over det nordlige Spanien afslører eksempelvis flere byer med navnet Villafranca, frankernes by.

Den kristne trafik og befolkningstilvækst medførte desuden et større mandtal i krigene mod maurerne, da flere af pilgrimmene ligeledes endte som korsfarere. På den måde var skellet mellem pilgrim og korsfarer ikke stort – De deltog alle i reconquistas projekt, uanset om det var med stav eller sværd.

Det er netop denne relation mellem pilgrimsrejse og reconquista, de to manifestationer af helgenen illustrerer. Sankt Jakob havde en fælles funktion som beskytter og hjælper for de tusindvis af pilgrimme og korsfarere, der kæmpede sig gennem det spanske landskab, både metaforisk og bogstaveligt. Denne arv lever videre i dag, hvor det røde santiagokors, symbolet for Santiagoordenen, pryder pilgrimmenes muslingeskaller.

Santiago Peregrino og Santiago Matamoros er på den måde tæt forbundne, i middelalderen såvel som i dag. På samme måde som afbildningerne af de to manifestationer står side om side i kirkekunsten langs Caminoen, var de i middelalderens tankeverden komplementære manifestationer af samme trang – Den kristne generobring af Spanien.

Camino del Norte på cykel 2018

Følgende er en beskrivelse af de erfaringer vi har gjort i forbindelse med vores pilgrimstur i september 2018 fra Irún til Muxia ad Camino del Norte.

af Helle Mikkelsen og Carsten Brøgger

Start Hondarribia

Vi er et ægtepar, hvor begge har passeret det halve århundrede. Vi har begge gået Den Franske Camino for fem år siden, ligesom konen forrige år gik Camino Primitivo.

Vi holder os begge lidt i form med cykling på mountainbikes, og vi har talt meget om, at det kunne være spændende at prøve pilgrimslivet på cykel. Egentlig havde vi planlagt at cykle en del af Via Frankagenia over Alperne via Tyskland og Schweiz i august, men en hofteope-

ration planlagt i februar, som blev skubbet til maj forhindrede dette, hvorfor valget faldt på Camino del Norte i september.

Da ruten var valgt, begyndte vi at planlægge. Vi købte Henrik Tarps "Langs Kysten til Santiago de Compostella", kiggede kort på santiago pilgrimme.dk ligesom YouTube.com blev benyttet til at gennemse andres film fra deres ture. Gemte eksemplarer af "Pilgrimmen" blev gennemtrævlet for artikler omkring Camino del Norte.

På hjemmesiden <https://tourism.euskadi.eus/> fandt vi nogle fine kort, som vi kunne printe ud, så alle etaperne derfra var på et særskilt kort. Det viste sig senere at være en god ide, idet disse kort udover selve fodruten, også har nærliggende veje indtegnet (hvilket dagsetaperne i Henrik Tarps bog også har).

Vi valgte at anvende vores egne cykler på turen, og da det viste sig, at det ikke var muligt at medbringe cykler på de direkte toglinjer gennem Tyskland og Frankrig, besluttede vi os for at køre til Irún i egen bil. Vi havde dog ikke taget de franske motorvejsafgifter med i vores beregning. De beløb sig til knap 700 DKK hver vej.

Turen retur fra Muxia til Irun gik med bus fra Muxia til Santiago de Compostella og med lejet bil fra Santiago til Irun. Det havde været muligt at tage toget med cyklerne retur til Irun, men vi valgte det for os hurtigste og nemmeste.

Vi medbragte hver to cykeltasker med sovepose, skiftetøj og regntøj, ligesom vi hver havde en lille rygsæk med drikkeblære osv. Derudover havde vi på den ene cykel en styrtaske, som havde kortholder, hvor dagens etape kunne aflæses. Vi planlagde at bo på herberger, hvorfor vi fravalgte at medbringe telt.

Konens cykeltasker vejede 9 kilo, og mine cy-

keltasker vejede 12 kg. Jeg havde også medbragt lidt reservedele til cyklerne.

Men vi kom godt derved og fandt også et fint sted, hvor vi gratis kunne parkere lige ved Hondarribias bymur, hvorefter cyklerne blev pakket ud, og kl. 14.00 var vi på cyklerne på første del af turen til San Sebastian. Ved ankomsten til San Sebastian var der ikke pladser på alberguet, ligesom de private meldte udsolgt. Via Booking.com fandt vi dog et billigt pensionat, hvor vi kunne overnatte og lave mad.

Vi vil ikke beskrive de enkelte etaper, som vi kørte, idet det vil være individuelt, hvor langt man vil og kan køre.

Biscayen

Men jeg vil ikke undlade at fortælle, at i hvert fald jeg havde planer om, at vi skulle følge Camino del Norte ad fodstierne så vidt muligt. Men vi fandt hurtigt ud af, at Camino del Norte er meget kuperet – hvilket vi jo var forberedt på. Men at den var så stejl, smal og groft stenet mange steder, kom nok lidt bag på os. Det betød, at vi mange steder måtte af og trække to tunge cykler både opad og nedad.

Nogle gange var de værste steder afmærket med alternativ cykelrute malet med "BICI" og pil på enten skilt eller på vejen. Men mange steder var der ingen afmærkning eller

også var den nedslidt, og så kunne vi trække igen. Og det er altså meget krævende at trække en fuldt oppakket cykel op ad bakke med store vådesten eller op ad trapper (men ingen har jo lovet, at det skulle være nemt ☺).

Hårdt arbejde

Derfor brugte vi hver dag tid på at gennemgå kortene og den kommende etape – dels ud fra Tarps beskrivelser og højdeprofil og dels ud fra de udprintede kort og Google Maps. Her vil jeg lige nævne højdeprofilerne fra de udprintede kort fra <https://tourism.euskadi.eus/> var meget grove og til dels direkte misvisende.

Vores Camino blev derfor en kombination af at følge vandrerruten, hvor dette kunne lade sig gøre, og ellers at køre på veje, hvor dette skønnedes nødvendig eller var afmærket. Skulle vi have kørt vandrerruten tæt på 100%, så

skulle oppakningen have set anderledes ud. Den skulle muligvis have sidet på ryggen, idet det er lettere at trække cyklen, hvis ikke benene bliver bremset af sidetaskerne. Flere steder var bevoksningen så tæt på stien, at det var svært at være på stien med sidetaskerne. Derudover ville jeg nok vælge at vægtdecimere yderligere.

Smuk hulvej

En af dagene havde vi et styrt, hvor den ene cykels bremsesystem gik til. Det var i regnvejrs nær ved Laredo, hvor vi kom til et herberg tæt på kl. 18. Personalet var venlige og ringede til en taxa, som ville køre os til en cykelsmed med den defekte cykel. Det var tæt på lukketid, og vi skulle skynde os. Da vi nåede til cykelsmeden, oplyste smeden, at det ville tage et par dage at reparere cyklen. Mit spanske er ikke så godt, men jeg kunne da forstå, at taxachaufføren fortalte cykelsmeden, at vi var pilgrimme og havde brug for at få lavet cyklen hurtigt. Efter lidt telefonering havde smeden fundet en anden cykelsmed i byen, som havde de nødvendige reservedele. Vi kørte til denne cykelsmed, som oplyste, at cyklen ville være klar dagen efter kl. 10.00. Dejligt at vide, at de lokale gerne giver en hånd til nødstedte pilgrimme.

Generelt kom vi frem til rigtig gode albergues, hvor der var alle de nødvendige faciliteter. Og der var generelt også flere albergues på hver etape, så der var mulighed for at vælge. Desværre så vi flere gange, at der på alberguet var

køkken, men manglede de mest elementære redskaber til madlavning (gryder, pander).

På Albergue Delfin i Muxia blev vi frivilligt hyret til at hjælpe til med oprensning af stranden for plastic, idet der weekenden forinden havde været byfest, og der lå en del glas og flasker på stranden. Så seks mand høj gik vi i gang og fik samlet to store sække plastic fra stranden. Det blev selvfølgelig nævnt på Alberguets hjemmeside, og straks efter blev indsatsen rost af det lokale politi. Dejligt som pilgrim at kunne være med til at give lidt igen....

Arbejdsholdet i Muxia

Under strandrensningen skete der i øvrigt lidt sjovt: En tysk pilgrim og jeg kom til at tale sammen, han mente, at der burde være pant på plastflaskerne, ligesom de havde det i Tyskland. Da jeg sagde, at det samme gjaldt i Danmark, fortalte tyskeren, at han for nogle år siden gik sammen med

en dansker på Caminoen. Denne dansker boede i Aarhus. Jeg fortalte tyskeren, at vi boede ca. 80 km vest for Århus, hvortil tyskeren nævnte navnet på den dansker, som han havde gået sammen med. Det viste sig, at danskeren var en af mine tidligere arbejdskolleger. Havde ikke lige forventet, at skulle høre om ham i Muxia ☺.

Pilgrimshygge

Når man går på Caminoen møder man altid folk, som man i en eller anden grad kommer til at gå sammen med, måske kommer fra en dag, og så mødes igen på næste herberg. Det samme sker, når man cykler. Vi mødte et par yngre spanske mænd, som havde besluttet sig for at cykle hele fodruten. De cyklede omkring 100 km pr. dag, og havde meget let oppakning. Dem så vi dog ikke mere til ☺

Vi mødte også et yngre spansk par, der ligesom os cyklede omkring 75 km

om dagen. Dette par mødte vi flere gange på turen, og kom hurtigt i snak med dem om alt mellem himmel og jord. De havde delt Camino del Norte op i 2, idet de var startet ud fra Irún sidste år, og var sluttet omkring Santanilla del Mar. I år skulle de til Santiago.

Ligeledes mødte vi et fransk ægtepar, lidt ældre end os selv. De var cyklet fra deres bopæl ved Lourdes i de franske Pyrenæer. Vi mødte dem et par dagsetaper fra Santiago og herefter de følgende dage på herbergerne. Kvinden havde meget ondt i bagde-

len fra sadlen, og vi fik udvekslet erfaringer omkring emnet. Da hun fik en lille dåse med "buksefedt" til at afhjælpe hendes ondt, medførte dette, ved møde med dem dagen efter, en stående invitation til at komme og besøge dem i deres hus ved Lourdes.

På en strand nær Bilbao mødte vi en svensk pilgrim, som ville tage turen til Santiago på rulleskøjter. Vi mødte ham dagen efter på vej ned ad bakke mod Markina-Xemein til fods og med rulleskøjterne over nakken. Han var blevet stoppet af en politipa-

trulje, som havde forbudt ham at løbe på rulleskøjter på vejen. Heldigvis havde han også medbragt et par vandresko, så han fortsatte ufortrødent sin Camino til fods - for nuværende.

Kan vi så anbefale Camino del Norte som cykelpilgrim?

Vi har set storslået natur langs Biscayen. Flotte strande, frodig natur, men også meget kuperet og hård natur. Der har været masser af mulighed for god overnatning, og vi har mødt mange vandrende og cyklende pilgrimme.

Den smukke natur

Men vi syntes begge, at hvis man som pilgrim vil have eftertænksomhed, ro og tid til at sætte sig ind i de ting, som man ser undervejs, så skal man tage turen til fods.

Vi har haft en rigtig god cykeltur. Men som pilgrim vil vi med vores nuværende erfaring som både vandrende og cyklende pilgrimme vælge at gå.

På cyklen når man ikke at få eftertænksomhed, idet man "er på" med at manøvrere cyklen. Man kører forbi mange ting, som man

egentlig godt ville bruge lidt tid på, men som man suser forbi. Dertil kommer, at man flere steder bliver ledt bort fra den originale pilgrimsrute for at kunne cykle.

Hermed ikke sagt, at vi ikke vil på cykeltur igen. For det vil vi helt bestemt. Det bliver bare ikke som pilgrim – der vælger vi apostlenes heste næste gang.

Helle Mikkelsen og Carsten Brøgger, Karup

San Salvador – en uges bjergvandring fra León til Oviedo

Artiklen her kan læses som et tillæg til Henrik Tarps udmærkede artikel i Pilgrimmen nr. 32 side 22-27. Jeg havde stor glæde af min navnes artikel under min vandring – så her er et par af mine egne erfaringer og lidt supplerende oplysninger.

af Henrik Friediger

Når jeg brugte uge 41 sidste år på at vandre de godt 130 kilometer over bjergene, skyldes det, at jeg ville træne mig op til at vandre på Shikoku-ruten i Japan – se artiklen herom andetsteds i dette nummer af Pilgrimmen. Vandringen i Japan skulle være meget bjergrig og anstrengende, og jeg var noget nervøs for, om mine efterhånden aldrende ben kunne holde til anstrengelserne. Så San Salvador var først og fremmest en træningstur.

Ydermere var det Henrik Tarps erfaring, at ruten kun er lidt brugt, så jeg kunne få mig en uge alene før gruppeturen til Japan.

Alene og alene....Allerede på vejen ud af León spottede jeg flere personer med rygsække, der mistænkeligt mindede om pilgrimme. Fire støjende herrer i moden alder havde valgt stien, der følger floden Bernesga, som man følger stort set hele den første dags van-

dring til La Robla. Sikkerly en flok af disse udadvendte spanske mænd, der er sluppet fra arbejdets og hjemmets forpligtelser nogle dage.

Øv, Henrik – her havde du lovet en ensom og fredelig vandring, og så skal man udsættes for det værste: de andre! Hov! Sådan må man jo ikke tænke om sine medpilgrimme! Fy, Henrik (denne gang mig selv)!

Den første dag gik stort set med, at jeg bad til Gud om at fjerne denne irritation over andre menneskers tilstedeværelse på Caminoen (og i verden). Det hjalp, heldigvis. I løbet af dagen fik jeg vendt forventningerne og de tilhørende følelser til det realistiske og vel også ganske positive: der er andre pilgrimme (mennesker) på vejen (i verden) og de er en gave – tænk bare på kedsomheden, da Palle var alene i verden og ikke havde nogen at gynge med.

En ganske dejlig rute – først i bymæssig bebyggelse og ad grønne stier de første kilometer – godt at få benene i gang og få tilbagelagt nogle kilometer. Senere bliver ruten mere kuperet, men aldrig rigtig anstrengende. Lige før dagens mål ligger nogle sværindustrielle fabrikker.

Et enkelt hostel i La Robla – det så ikke rart ud, så jeg fortsatte op til pilgrimsherberget i udkanten af byen. Ikke ret stort, men fuld af folk, pilgrimme. Der var en enkelt seng tilbage og den snuppede jeg så. Fik endda uden de store anstrengel-

ser forhandlet mig til en underkøje i nærheden af døren ud til toiletterne – man er jo blevet natpisser...

Søvn fik jeg nu ikke meget af. Jeg tror, det var en af de fire spanske herrer, der formåede at snorke så højt, at selv ørepropperne måtte give fortabt.

Efter La Robla fortsættes et par kilometer langs floden, men snart begynder landskabet at stige. Ikke specielt anstrengende, før man når til La Buiza, hvor der er et herberg, men ellers ikke noget. Kattene på pladsen foran herberget var temmelig sultne, så jeg delte min medbragte bocadillo med dem.

Forinden havde jeg mødt et andet – og farligere – dyr, troede jeg. Oppe på en klippe havde en ulv fundet sig et glimrende udsigtspunkt. Stolt og stille stod den bare der og spejdede. Hjertet røg op i halsen. Det var et smukt syn. Men jo også skræmmende. Jeg sendte en kærlig tanke til de danskere, der nu har ulve rendende rundt i deres baghave. Hvordan er det nu, man skræmmer dem væk?

Ulven stod ganske stille... Efterhånden påfaldende stille – og helt tæt på, åbenbarer det sig, at der er tale om en skulptur.

Skuffende og beroligende! Fra Buiza skal man op over et pas. Det går stejlt opad. Snart passerede jeg den første af de fire mandlige medpilgrimme. Han talte vist i mobiltelefon. Og snart efter den næste, der var travlt optaget af at fotografere. Jeg fortsatte på min sædvanlige facon: ingen pauser, men ganske små skridt, der er afpasset, så jeg kan holde en nogenlunde stabil kadence. Sådan et par kilometer opad er ganske dejlige i deres enhed af at mærke kroppens styrke og nyde det storslåede landskab.

Oppe ved passet, Alto Forcada, blev jeg mødt af de sidste to fra firemandsgruppen. De spurgte, om deres venner var i nærheden, hvilket jeg ikke kunne bekræfte. De havde stadig langt igen og bevægede sig kun langsomt opad, optaget som de var af overspringshandling.

Jeg fortsatte – og fik snart den dér ejendommelige lykkefølelse, som undertiden griber mig på mine vandringer: følelsen af at være ét med krop, sjæl, landskab – taknemmeligheden over at få lov til endnu engang at opleve alt dette, ja, liv.

Foreningen

Dagens mål var en lille landsby, Poladura de Tercia. Jeg havde ringet til La Posada el Embrujo og bestilt aftensmad – det skal man, hvis man vil spise med, også selvom man overnatter på herberget. Samtidig havde jeg bestilt mig et værelse, så jeg kunne få en nats uforstyrret søvn.

Det viste sig at være en god beslutning. Herberget er, som det ofte er, indrettet i en forladt landsbyskole. Og det var koldt og snavset. Her får man maden, som man har bestilt i posadaen, bragt over. Jeg spiste min aftensmad i selskab med de fire mænd, som jeg nu havde fulgt et par dage. Det viste sig, at de var skatteopkrævere fra Cordoba og et ganske fornøjeligt selskab – naturligvis...Hvad var det, vi sagde i hippietiden? En fremmed er en ven, du ikke har mødt endnu...!

Tredjedagen er den mest anstrengende af dem alle. Mine nye venner tog afsted så snart det lysnede. I silende regn. Jeg ventede tålmodigt en times tid til – vejrudsigten lovede opholdsvej. Og regnen stilledes da også noget af.

En skøn vandring i bjergene. Et langt stykke bliver man vejledt af et jernkors, Cruz de Ferro, der viser stien op gennem et smalt pas i klipperne. Her var det eneste stykke, hvor man bliver nødt til at tage hænderne til hjælp for at forcere den vilde sti.

Et par kilometer oppe ad vejen, forbi et kulbjerg, ligger et udmærket værtshus som er åbent. Jeg fik både vådt og tørt og snart kom også mine fire medpilgrimme, som jeg havde passeret på vejen. Det blev sidste gang, jeg mødte dem. Det havde travlt. Skulle hjem og opkræve...

Inden havde de fortalt mig om et specielt herberg i en lille landsby lidt væk fra caminoruten, Virgin de Bendueños, som var målet for deres dagsmarch. Man kunne endda ringe og få en hospitalera til at hente én i bil fra den nærmeste landsby på selve ruten.

Mit mål var Pajares – en vandring på kun 15 kilometer, men altså ganske anstrengende. Det sidste stykke er dog ganske fladt, og jeg troede, jeg var faret vild. Jeg havde miste de gule pile for flere kilometer siden. Men en vildsvinejæger kunne berolige mig: Pajares lå ikke langt væk – sådan lidt oppe i bjerget.

I Pajares var herberget stort set fyldt op og på grund af det fugtige vejr, hang der tøj til tørre overalt. Blev godt og venligt modtaget – ud over pilgrimmene hang en del af landsbyens mandlige sing-

ler ud i fællesrummet – der var ingen andre mødesteder i den lille landsby og der var endda en automat, hvor man kunne trække øl for en euro.

Jeg fandt hurtigt ud af, at dér ville jeg ikke sove, hvis der var andre muligheder. Det var der og for 40€ fik jeg endnu en nat i luksus i et Casa Rural 100 meter oppe ad vejen. Aftensmad spiste jeg sammen med de andre pilgrimme i herberget, hvor en elskelig hospitamera tilberedte et pragtfuldt måltid for 8€.

Blandt pilgrimmene den aften var der en newze-

landsk familie på fem: mor og far og tre teenagere. Søde folk.

Fjerdedagen var jeg godt øm i kroppen efter de foregående dages anstrenge- lser. Heldigvis var vejret skiftet og tillod en vandring i T-shirt og korte bukser.

Landskabet er stadig kupe- ret, men de hårdeste eta- per lå nu bag mig. Alligevel går det jo op og ned og det var uden sammenligning den hårdeste dag på denne Camino. Ret meget opad, forekommer det mig. Hel- digvis fandt jeg valnødder, som jeg kunne gå og hygge mig med at knække og

spise. Og sure æbler hang ofte ud over stien. Men da jeg var kommet til den lille skønne landsby, Heri- as, kunne jeg ikke mere. Jeg ringede til herberget i Bendueños og spurgte, om jeg kunne blive afhen- tet. Det var nu ikke så let, som jeg havde fået fortalt. Hun var lige ved at lave mad til todo el mundo og havde ikke tid til at hente mig. Om jeg kunne klare at komme på egen ben? Jo, det kunne jeg, naturligvis. Om jeg nu var sikker? Ja, det skulle nok gå...

Der er to kilometer fra Herias til Bendueños. Men de første halvanden

Foreningen

er stejle. På det tidspunkt havde jeg aldrig vandret ad så stejl en vej – jo, måske det første stykke op i bjerget fra Saint Jean Pies de Port... Nærmest uhyggeligt. Godt man har sin gode teknik til vandring opad!

Refugiet ligger i den yderste anden ende af landsbyen. Men det er alle anstrengelserne værd. Som at træde ind i en tidslomme. Ren hippie-idyl. Jeg viser et par fotos.

Den newzealandske familie var der allerede og snart blev vi bænket i køkkenet omkring et gryde velduftende suppe – vegetarisk, naturligvis.

På herberget hang en fyr på vel omkring de 40 år ud. Han var tydeligvis alkoholiker, men ganske rar og ville gerne fortælle om sig selv. Her fik jeg så rollen som translatør. Han hedder Elidio og arbejdede i mange år i kulminerne. Indtil en dag, hvor han blev bange for at gå ned i minen. Han havde fået kone og børn og frygtede at arbejdet ville slå ham ihjel og efterlade resten af familien uforsørgede. Kort sagt kunne han ikke længere gå på arbejde.

Nu hang han så ud på herberget og fabrikerede i øvrigt de mest kunstfærdige stempler i pilgrimspasset, som jeg nogensinde har set. Som et stjernebillede lavet af flydende voks. Fra jordens sorte indre til stjernenatten.

Overnatning og diverse måltider i Virgin de Bendueños betaler man efter behag – donativo. Jeg lagde 20€ og det gjorde newzealænderne også. En rigtig dejlig oplevelse.

Næste dag fulgte Elidio os en kort vej til næste by, Campomanes. Newzealænderne fortsatte, jeg inviterede Elidio på en kop morgenkaffe. Han ville nu hellere have en øl...

På vejen til Mieres, dagens mål, vandrer man langs floden Lena. Stille og roligt. Undervejs støder man på et højdepunkt på denne Camino, den førromanske kirke, Santa Christina de Lena, der ligger lidt gemt bag bevoksningen på en bakketop. Jeg var heldig at ankomme klokken 11, hvor en ældre mand var ved at klippe lidt i hækken med en neglesaks. Jeg spurgte om han var manden, der havde nøglen til kirken. Det var han. Kirken står ganske nøgen indvendigt, men kunne studere og nyde de forskellige detaljer i ro og mag. Slående som tusinde år kan gå hen over en bygning. Den har nu ikke stået urørt hele tiden og i slutningen af 1800-tallet fungerede den som kaserne for en flok soldater, der havde gjort udendørsborde ud af de visigotiske relieffer, hvoraf der stadig mangledes et enkelt.

Jeg talte senere med newzealænderne, der havde mødt en lukket kirke og derfor næppe lagt mærke til den. Sommetider betaler det sig at tage den med ro, så man kan nyde de interessante monumenter, man støder på under vandringen.

Foreningen

Ikke meget at skrive om Mieres. Der var byfest og derfor ingen hoteller ledige. Jeg måtte nøjes med herberget, som bliver drevet af en sur præst – han lød nærmest fornærmet, da jeg ringede for at få ham til at åbne for herlighederne. Lidt senere ankom newzealænderne og han tøede lidt op.

Den sidste dag gik det så til Oviedo. Stadig en skøn tur og nu igen kuperet efter gårdagens vandring langs floden. Landskabet bølger helt ind til Oviedo.

Det var søndag og da er domkirken med de vigtige relikvier lukket og et nærmere syn af disse gjort umuligt. Heller ikke beviset for sin vandring, kan man opnå – jeg fandt dog ud af, at der var et herberg i et nedlagt kloster i byens udkant – og dér var betjening selv på en søndag.

En ting, der slog mig mange gange undervejs, er at man går igennem et område, der indeholder også en nyere historie, nemlig den om industrialiseringen. I bjergene har man kunnet bryde både kul og jern – de vigtigste ingredienser til en sværindustri. Man støder på mindelser om denne industrialisering på flere måder. Dels ligger der forladte kulbjerge og højovne hist og her. Og dels går man igennem små og

lidt større byer, der bærer præg af, at dere storhedstid er forbi. Mange huse står tomme. Når der ikke længere er arbejde, forlader folk området og forsøger lykken andre steder. Eller slår sig på flasken.

Jeg kan kun tilslutte mig Henrik Tarps anbefaling af denne Camino. Den er kort, men man kan jo fortsætte ad enten Primitivo eller Kystruten, hvis man har mere tid.

Skt. Jakobs Katedral i Sibenik, Kroatien

af Rikke Ærtebjerg

På en studierejse til Kroatien, Bosnien-Hercegovina og Montenegro i januar 2019 gik en af udflugterne til Sibenik og Skt. Jakobs Katedral. Katedralen er erklæret UNESCO verdensarv, og jeg var nysgerrig på årsagen til, at der ligger en Skt. Jakobs Katedral hér.

En stor stenengel skuer ned over pladsen foran Skt. Jakobs Katedral i Sibenik. (Officielt navn Katedrala sv. Jakova). Og den er her faktisk kun ved et tilfælde.

Planerne om en katedral blev lagt allerede i 1298. Da katedralen – som var forbeholdt de rige borgere i byen – endelig stod færdig, efter 104 års byggeri (1431-1535), var der sten til overs. Først byggede man en lille kirke ved siden af katedralen til de fattige. Men der var stadig sten til overs, derfor byggede man et klokketårn på den lille kirke. Og af resterne af stenene huggede billedhuggeren Niccolò di Giovanni Fiorentino englen, der vogter over katedralen. Niccolò var en meget dygtig billedhugger, og det mente han også selv. Rygtet vil vide, at hvis nogen af de rige, det betalte ham for at udsmykke deres bygninger, vovede at kritisere bare én detalje, smed han værktøjet på jorden og gik sin vej. Så da udsmykningen af katedralen i Sibenik var ved at være færdigt, var der ingen, der turde kritisere hans arbejde, og derfor ses katedralen den dag i dag som en af de mest fuldendte katedraler fra den tid med mange smukke udskæringer.

Katedralen vidner om den betydelige erfaringsudveksling, der fandt sted inden for bygningskunst mellem Venedig, Dalmatien og Toscana i det 15. og 16. århundrede. De mange bygmestre, der efterfulgte hinanden i opførelsen af katedralen over de mange år, udviklede en struktur udelukkende bygget af kalksten – der er ingen træ-dele eller -samlinger brugt i opførelsen af denne unikke katedral, og bygmestrene anvendte særlige konstruktionsteknikker til opførelse af hvælvingerne og kuplen i katedralen. Al kalksten er hentet i et nærliggende stenbrud, og marmor er fra den nærliggende ø Brac.

Katedralen er den eneste bygning i hele Europa, der blev konstrueret med den fremtidige teknik med sammenføjede sten-pladser. Teknikken kaldes fremtidig, fordi denne teknik først begyndte at blive implementeret på byggepladser meget senere, nemlig i det 19. århundrede. Det er fire århundreder efter bygningen af Skt. Jakobs Katedral.

Foreningen

Formen og de dekorative elementer i katedralen, som f.eks. en bemærkelsesværdig frise dekoreret med 74 skulpturelle ansigter af mænd, kvinder og børn, illustrerer også den vellykkede blanding af gotik og renæssance.

Skt. Jakobs er i virkeligheden slet ikke er katedralens rigtige navn. På kroatisk bruges det samme navn - James - for John og Jakob, og derfor har katedralen ved en fejl fået Jakobs navn, selvom den fra starten har været viet til

Skt. John den Store. Ikke desto mindre hedder den stadig Skt. Jakobs katedral. Måske skyldes navneforvirringen, at katedralen er bygget oven på det, der oprindeligt var Skt. Jakobs Kirke. Det kan også være en af forklaringerne på de mange dekorationer med muslingskaller i katedralen. Nogen af dem kan ses i Dåbs-kapellet, der ligger under selve kirken. Her er loftet over de fire nicher med hver sin vigtige, lokale embedsmand udsmykket med muslingskaller.

Den store bronze-dør, der vender ud mod den store plads, bærer vidnesbyrd om en borgerkrig for ikke mange år siden; der er tydelige skudhuller i døren, hvilket maner til eftertænksomhed i forhold til hvad tro også kan føre til.

”Camino” på Mallorca...

En lille beretning om en anderledes ”Camino” langs GR221 i Tramuntanabjergene i foråret 2018

af Mabel Bergaas

I de sidste ti år har vi, Lasse og jeg, vandret på forskellige caminoer i Portugal og Spanien. Da vi havde hørt så megen pæn omtale om vandreruten på Mallorca, bestemte vi os for i 2018 at vandre på GR221 langs Sierra de Tramuntanabjergene.

Naturen lød så spændende, også at besøge klostre, og overnatte der og på herberger og små fincaer lød tiltrækkende.

Vi ville starte på ruten i Pollença i nord og vandre til Estellencs i sydvest i april/ maj måned, en fin årstid, ikke for varmt og kun lidt regn.

Vi havde otte dage til rådighed. På kortet så det ligetil ud, og det hele skulle være fint tilrettelagt med bestilte overnatninger på refugier, kloster samt på pensionater m.m. Med vandrestave og nyindkøbte supergode vandrestøvler skulle det nok gå på den stenede rute.

Fra Palmas lufthavn tog vi en shuttlebus direkte til

Pollença (bestilt og betalt hjemmefra) og bad om at blive sat af, når vi nåede byen.

Så var vi i gang. 365 trap-petrin op til det lille kapel på toppen, El Calvario (prøvede at få et stempel i Pilgrimspasset, men det brugte de ikke). Derfra kom vi hurtigt ud på ruten, som var fint afmærket og på jordstier. Vi havde bestilt første overnatning hos Agroturismo Vall de Pollença, så efter 10 km var vi allerede fremme ved en meget gammel og restaureret oliven-finca med swimmingpool og himmelsenge, som ikke lå langt fra GR221.

Sikke en luksus, og da vi fik rigtig paella og dejlig vin til aftensmad, var det utroligt at sidde der under palmerne og tænke på, at i morges stod vi ud af sengen i Danmark. Det var et hyggeligt og fredeligt sted med flest tyske og engelske gæster, men få vandrere.

Efter dejlig morgenmad næste dag tilbød den søde unge tjener at vi kunne fylde vanddunkene ude i køkkenet. Ingen steder langs ruten til Lluç kunne man købe vand m.m. eller få påfyldt.

Vi skulle gå til det store kloster i Lluç, som ligger omringet af bjerge og glædede os til at høre korsang

af det berømte drengekor Els Blavets samt at se den sorte madonna i kirken, når vi kom frem. Før i tiden gik der mange pilgrimme til Lluç og den sorte madonna, Nuestra Senyora.

Ruten var stadig fint afmærket, dog med meget stenede stier, så vi gik forsigtig opover. Traf mange, der gik den modsatte vej. Da vi efter nogle timer kom frem til et vejkryds før Lluç, var ruten cirka ½ time videre langs asfalteret vej ned til Sanctuari de Lluç. Det at gå langs trafikken på asfaltvej ville vi gerne undgå og da en flok vandrere, der kom imod os, sagde at de skulle videre ned til

Lluç ad den gamle vej, så slog vi følge med dem. De stoppede længere fremme og holdt siesta. Denne rute var ikke godt afmærket, vi fortsatte alene og gik vild. Efter vi havde rodet rundt i området i flere timer og det ikke lykkedes os at finde nogen afmærkning, traf vi endelig to spanske vandrere ("frelsende engle"), der kunne fortælle, at vi skulle over landevejen og fortsætte videre på den anden side. (Pas på cyklister, når I går over vejen. De kører vanvittigt stærkt og lydløst på frihjul ned ad bakkerne). Da vi endelig kom ned til udkanten af Lluç, efter vi havde mast os frem nedover en meget kuperet

strækning med kæmpesten, som vi kravlede over, var vi ganske udmattede og måtte sætte os ned og hvile ved en fodboldbane.

To unge kvinder (igen "frelsende engle") som kom forbi, kunne fortælle, at ruten fortsatte ud ad fodboldbanen. Det var godt vi traf dem, for vi havde helt overset skiltet der.

Så gik det glat ned til Lluc. Vi havde brugt dobbelt så lang tid som forventet på at komme over fjeldet, så vi missede både korsangen og den sorte madonna i kirken, for kirken lukkede kl. 18. Hvad be'har! Sikke en turistattraktion med mange fyldte turistbusser, cyklister og vandrere om hinanden, så det var godt vi havde bestilt værelse hjemmefra med aftensmad og morgenmad.

Imponerende stort kloster (eller hotel?) og bagved lå der en smuk lille botanisk have, den fik vi da set. Et værre ragnarok ved bufeten til aftensmaden og det samme om morgen.

Lasse stod i 25 min. i køen, man kan jo ikke undvære morgenkaffen. Vigtigt at få tanket op til den videre rute. Vi gik jo på den såkaldte "Dry Stone Rute", så det var nødvendigt have vand med.

Ruten gik opad på stejle og meget stor-stenede stier. Flotte udsigter, øde og vildt, ørne, der kredede over bjergene. Denne strækning var noget af det heftigste vi har gået, men fantastisk smukt og vildt, og vi kom langt over trægrænsen. Hverken i Norge eller på caminoerne i Spanien har vi oplevet noget lignende. Et storladent bjerglandskab, så barskt og mægtigt, og alt i grå nuancer. Pyrenæerne er barnemad i forhold til dette. Det blæste en halv pelikan på toppene. Vi var bare så glade for, at det ikke havde regnet, og mine stave var uundværlige.

Da vi kun var ca. et kvarters tid fra Tossals Verds og kunne se taget på refugiet nede i dalen, gled jeg, faldt og slog hovedet ind i en stor sten. Var væk et sekund, hvilken jammer, så pokkers uheldigt. Vi havde da gået i ni timer (med pauser) og var nok godt trætte, så bliver man vel uopmærksom.

Min søde mand var der jo og hjalp mig på benene, bar min rygsæk og så gik vi med museskridt den sidste strækning ned til refugiet. Vi blev taget godt imod og jeg fik is-omslag på bulen, vand og siddeplads. Jeg var stadig lidt omtåget, så hospitaleroen ville tilkalde læge eller køre mig til hospitalet i Palma.

Så galt var det vel ikke? Og jeg takkede pænt nej til tilbuddet, men vi fik et 4-mands rum og en spand, hvis jeg skulle trænge, det var så godt. Vi havde bestilt to underkøjer, men med tanken om at have det dårligt og ligge sammen med 30 andre, var det en befrielse at få et svalt rum næsten privat.

Da jeg var så forslået, både hoften og armen og bulen i hovedet var som et æg, skønnede vi, at de 26 km over fjeldet på stenede stier til Soller var i overkanten af, hvad jeg kunne klare den næste dag. Den søde hospitalero tilbød næste morgen, at vi kunne køre med ham ned til den nærmeste by, da han skulle hjem. Fra Lloseta var der togforbindelse til Palma og videre derfra til Soller, som vi ville være kommet til efter dagens vandring. Så af sted i huj og hast og det

gik over stok og sten i hans firhjulstrækker. Selv om vi blev vækket tidligt af brægende får uden for vinduet, havde vi ikke fået meget morgenmad, og godt det samme. Sjældent har vi oplevet noget lignende, men vi kom helskindede ned af bjerget ad de upræparede veje med store huller og sten, og kom omsider til togstationen og fik købt billet til Palma. Sikke en tur. Ind i et fyldt myldretog sammen med folk, der skulle på job i Palma, så pludseligt fra ødemarken til storbyen.

Vi orienterede os i Palma, og vupti var vi på vej til Soller sammen med masser af turister i det gamle veterantog, og vi sad i en nærmest antikvarisk togvogn på træsæder. Så er vi da rigtige turister, ud at fotografere m.m. sammen med alle de andre passagerer. I byen, som er berømt for sin store appelsin- og citrondyrkning, skulle vi lige have et glas nypresset orangejuice, mens vi ventede på den gamle sporvogn, som kørte ned til Port de Soller. Også en turistmag-

net, der var kun ståpladser og så skramlede vi af sted. Da vi endelig kom ned til Port de Soller og så havet, blev vi bare nødt til at tage støvlerne af og gå langs stranden i vandkanten. Vi kunne se op til "vores" herberg, som lå på toppen af bjerget ved siden af fyret. Det var midt på dagen og solen var stegende varm. Vi provianterede hos en lille købmand og startede på vandring opad til fyret langs landevejen i stegende sol. Efter en times (alt går langsomt i dag) vandring var vi endelig oppe og kunne komme af med rygsækken og de store støvler. Indskrivningen måtte vi vente med, så vi sad udenfor og nød den fantastiske udsigt ud over Middelhavet og den barske kyst og ned til Port de Soller, og morgenkaffen blev i dag nydt kl. 14.

Vi fik tildelt gode senge ved vinduet af den "skrappe" hospitalero. Der var orden i sagerne der. Også flot udsigt ud over Middelhavet fra vinduet. Efter bad og den obligatoriske tøjkvask gik vi tidligt til køjs, og var friske til næste morgen, hvor dagens etape startede lige uden for havelågen. Terrænet på dagens etape var fine jordstier med små stigninger og fine udsigter

og langs olivenlunde. Også i dag mange cyklister i ræsefart på vejene, hvor vi måtte gå over. På vej op ad bjerget lå der et meget fint gammelt mallorcinsk landsted, Son Mico. Her satte vi os på en blomsterterrasse med hjemmebagt kage og juice, før vi gik videre mod Deia. Efter nogle timer langs fine stier, ned gennem skovstier og videre opad igen, kom vi op den idylliske bjergby, Deia. Videre gennem den hyggelige by og ned forbi appelsinhaver til vi fandt vores herberg. Her havde vi også bestilt hjemmefra, men vi måtte vente på hospitaleroen. Det var to store brødre, der ville gøre alt godt, men

hvis man valgte vand, fik vi ikke vin til maden og omvendt. Spiste aftensmaden sammen med mange og for første gang på denne tur fik vi en fornemmelse af, at vi var på en på en "rigtig" camino.

Vi kunne se, at min forfatning ikke var blevet så meget bedre, at det kunne holde mine to snart gamle diskusprolaps i ave, så det ville være smart at tage bus ned til Valldemossa og gå videre derfra. Som sagt, så gjort. Få busser pr. dag, men vi var heldige og kom med en tidligt. Søndag morgen arriverede vi i Valldemossa, og byen var knapt vågnet og vi gik rundt og

kikkede til diverse seværdigheder. I klosteret her har blandt andet Chopin boet, så i parken var der en skulptur af ham og andre berømteder. I kirken sad vi ned og lyttede til Chopins musik. Meget bevægende. Efter kaffehygge og kiggen på markedet, der blev åbnet, kom ca. 2.000 motorcyklister drønende gennem byen, da var det tid for os at komme videre. Tit, når vi sad og nød det, kunne vi se, at tiden var løbet fra os, også her. Og vi ville ikke komme frem før sen aften til næste overnatningssted, så vi besluttede at tage en taxa lidt af vejen. Sikke en palaver med en taxachauffør, sjo-

ferften forlangte ågerpris og en byboer himlede med øjnene af ham. Byboeren sagde, at det skulle vi hvert fald ikke betale. Hvad så? Jo, bussen gik ikke til næste by, men via Palma, så det måtte vi tage som en sightseeing. Så via Palma for anden gang, og derfra med en anden bus tilbage kom vi til Esporles, hvor vi havde bestilt overnatning. Vi gik gennem en fin søndagsstille by og traf senere om aftenen de to danskere, som vi talte med ved busholdepladsen og som nu havde gået over fjeldet. De kunne fortælle, at det var en drøj tur, så det var nok en god beslutning, vi tog. Vi spiste dejlig spansk aftensmad - tre retter med vin og vand.

Derefter en aftenur i byen og vi ville kikke ind i kirken, som lå ved siden af. Alt lukket. Så tilbage til hostel'et og på hovedet i seng.

Frisk start næste morgen. Vi havde godt af at hvile og komme på mærkerne igen. I dag var det en fin og nem tur, gode jordstier for det meste og ikke så kuperet terræn på denne etape. Ruten landede midt i byen Banyalbufar, og det var tid til en kop eftermiddagskaffe. Utrolig mange cyklister igen alle steder, men vi var heldige og fik et fint bord på en udsigtsterrasse og lidt skønt at få kage til kaffen. En fin by med en flot beliggenhed højt over havet. Jo, vi blev fristet til at slå stængerne op og tiden gik. Man kommer til at stivne til, når man bliver siddende. Derefter ville vi gå videre til Estellencs, hvor vi havde bestilt overnatning. Har vi gået nok i dag? Vi kunne godt overbevise hinanden. For det er jo en slags ferie, og at have lidt "ferie" og slappe af. Jo, vi ville tage en bus et par stoppesteder, bare et lille stykke, hvor vi kom nærmere overnattingsstedet.

Vi kikkede på en busplan, som vi ikke forstod så meget af, og da vi så et par på den andre side af ve-

jen, som så ud til at vente, spurgte vi dem om de vidste, hvornår bussen gik.

Det var da et skud i tågen, de kom oprindelig fra Cuba og boede i Madrid og var på rundrejse på Mallorca. De ventede ikke på bussen, men havde bilen stående og skulle den samme vej vi skulle, og vupti var vi af sted. 10 min. langs kystvejen, så var vi der. Vi fik udvekslet vores historier. Han havde arbejdet i Stockholm og kunne tale lidt svensk. Hun var læge og arbejdede i Madrid. Sikke søde mennesker, vi var så heldige at træffe. Man skal bare åbne munden og ikke være bange for at spørge.

I Estellencs gik vi gennem byen, og til sidst fandt vi fincaen, vi havde bestilt hjemmefra. Dejligt lille sted med lille have med swimmingpool. Hvor var det skønt at svømme

rundt i koldt vand, hvile i liggestole og se på den skønne udsigt udover bugten. Her skulle vi blive vi i to nætter i vores tårnværelse. Vores danske venner, dem vi mødte i Valldemossa og S'Hostal d'Esporles, havde også fundet stedet. Vi havde en hyggelig aften sammen og spiste autentisk aftensmad, dejlig spansk 3-retters menu med vin og vand. Samtidig gav hospitaleroen eller pensionatejeren et nummer på guitaren. Han havde også tændt op i pejsen.

Byen ligger oppe lunt i fjeldsiden, men der er vejrhårdt og kysten er barsk med stejle klipper lige ned til havet.

Sidste dag kom vi igen til Palma og fik set området rundt om den store kate-

dral. Vi ville gerne have set den indvendig også, men der var ikke opbevaring af rygsække, og at gå helt tilbage til togstationen følte vi ikke for.

Dette er en "camino", som var ganske forskellig fra det, vi har oplevet og vandret før. Vi må nok se i øjnene, at når man har passeret 71, er det slut med at tro, at vi kan det, vi kunne som yngre. Pokkers. Men det har vi oplevet så mange gange før, når vi har vandret på caminoerne i Spanien, at man bekymrer sig på forhånd, hvordan det hele skal "gå", når man har for vane at arrangere det hele selv.

De første mange gange vi har gået i Spanien, var det med kort og beskrivelser, lang tid før GPS og Way

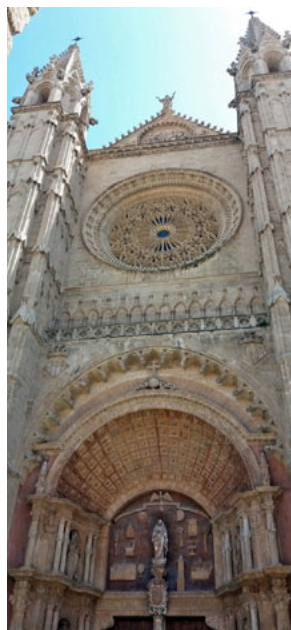
Marked Trails, alt det man i dag kan stikke næsen ned i, når man går.

Men når et problem har vist sig, har vi hver gang fundet ud af at det øser sig, ofte med god hjælp fra de "frelsende engle" vi har truffet.

At sammenligne denne tur med en camino i Spanien vil være at skyde ved siden af. Men en fin og spændende vandring i meget afvekslende natur.

Kærlig hilsen
og Buen Camino

Mabel

JA FOR JAPAN!

Shikoku med de 88 buddhistiske templer står for mange som en fjern og eksotisk pilgrimsrute. Og det er den også. I takt med globaliseringen, og mens det endnu er tilladt og muligt at flyve, er det dog tillige blevet en realistisk mulighed. De to forfattere til denne artikel har deltaget i en arrangeret gruppevandring, hvor vi besøgte en del af templerne og fik lov til at snuse til dels den japanske kultur og mulighederne for at tage af sted på egen hånd. Artiklen er skrevet på den måde, at Anette har lagt ud med at skrive og derefter har Henrik redigeret lidt og føjet sit eget til. Forhåbentlig med det resultat, at læseren får en oplevelse af dette spændende pilgrims-mål – og måske får lyst til selv at tage af sted.

af Anette Riis og Henrik Friediger

Anette skriver:

Eftermiddagen går på hæld, udenfor mit vindue aftegner novemberdagens sidste solskygger sig. En smuk efterårsdag i lille smukke Danmark. Men - der er nu altså mange andre smukke lande i verden, som virkelig er et besøg værd.

Japan er et af dem.

For to dage siden landede jeg i Danmark efter en uovertruffen pilgrimsvandring på en del af Shikoku tempelruten med de 88 templer i det sydlige Japan – dér, hvor Mikael Bertelsen også har gået, hvilket DR viste i 2017 i flere afsnit derfra.

Denne gang var jeg ikke, som vanligt, alene af sted. Belært af min øgede selvskabstrang under mine

sidste vandringer havde jeg meldt mig til en gruppevandring arrangeret af Dina Schmidt, erfaren pilgrim og rejsearrangør med fod i eget firma ved navn TravelonFoot. Dina har vandret adskillige hundrede km i Spanien – og ligeledes i Japan. Hun kender således rigtigt meget til det spændende og så ganske anderledes land på den anden side af jorden – og bevæger sig gesvindt og elegant rundt i de japanske bjerge som en anden bjergged.

Udover Dina var også den unge japanske tolk Tomoko Imaizumi med os; hun var en ualmindelig god hjælp med de sproglige og kulturelle spørgsmål, der uvilkårligt opstår undervejs. Tomoko taler flydende dansk og, som hun siger: "Jeg elsker at være

sammen med danskere", så vi kunne kun nyde hendes gode og kyndige selskab. Dina har integreret Tomoko i det danske; hun har ganske enkelt boet hos Dina i flere måneder for at sætte sig ind i det danske sprog og vores kultur. De to udgør et suverænt makkerpar og har planlagt Shikoku 88 rejsen med indhold, rute, overnatninger mv.

Vi var 10 glade vandrere af sted, aldersmæssigt alle i 60+ alderen – og nogle 70+. 3 mænd og 7 kvinder fra hele Danmark, og de fleste af os noget betænkelige. For kunne vi nu klare det... Vi havde fået indskærpet af Dina, at vi skulle være i en pokkers god kondition, ellers ville vi ikke kunne magte de mange km opad i de japanske bjerge.

Specielt én af de mandlige deltagere havde jeg glædet mig meget til at møde. Det var såmænd Henrik Friediger, som i mange år har stået for udgivelsen af "Pilgrimmen", og som jeg har mailet sammen med i forbindelse med udgivelsen af mine små skriv til bladet igennem årene. Det var en fornøjelse at have Henrik som rejsefælle, og vi har aftalt, at vi sammen vil skrive denne artikel om vores japanske pilgrimsfærd. Jeg starter – og Henrik slutter.

Henrik skriver:

At vandre til templerne på Shikoku har været en drøm for mig i snart mange år. Skal jeg være helt ærlig, er grunden til, at det ikke er blevet til noget før, ganske simpelt, at jeg ikke har turdet begive mig af sted alene – jeg har læst noget om det, og lært, at man ikke kan forvente, at folk på Shikoku taler andet end deres egen japanske dialekt. Hvordan skulle jeg overhovedet finde rundt og steder at spise og sove? Det med grupperejser har aldrig været min kop te, men da Anette i slutningen af den seneste af sine snart mange artikler i Pilgrimmen, som jeg har haft fornøjelsen af at redigere gennem årene,

nævnte, at den næste artikel fra hendes hånd ville handle om Shikoku, blev jeg fyr og flamme. Jeg fik fat i Anette og derefter Dina – og heldigvis var der lige kommet et afbud, og der var skabt en plads til mig, hvis jeg var hurtig. Det var jeg.

Da jeg fik talt med Dina og læst materialet om turen, gik det op for mig, at der var tale om en temmelig anstrengende tur. Tvivlen nagede mig: ville mine 72-årige knæ kunne stå for mosten? Jeg fik hurtigt arrangeret mig en uges træningstur på den bjergrige Camino del Salvador i Spanien (se særskilt artikel herom) – og finpudsede i øvrigt min form i ugerne op til turen.

Det gik. Nok er der også meget anstrengende etaper på ruten. Men ikke mere end at benene holdt.

Anette skriver:

Efter en meget lang flyrejse (ca. 11 timer) landede vi godt trætte i Solens Rige – nærmere betegnet i Tokushima, hvorfra vores første vandring skulle starte. Med livlige sommerfugle flaksende rundt i vore kroppe efter urolig søvn, jetlag og vores første møde med den fyldige

og anderledes japanske morgenmad, var vi klar.

Og vi fik i den grad brug for vores trænede muskler, for det gik rigtigt meget opad; især de første dage. Vi kæmpede os op over bjergene til de smukke templer øverst oppe – og nedad igen for at stile mod nye templer.

Henrik skriver:

Det var især den anden vandredag, der trak tænder ud. Efter at have set et par templer i lavlandet, gik det stejlt opad. Lidt op til tempel nr. 11 og derefter en vandring ad de smalle og stejle skovstier op til tempel nr. 12. Jeg fik sammenlignet højdemeterne på denne strækning og den hårdeste på Camino del Salvador. Der var simpelt hen dobbelt så mange.

Turen var smuk. Smalle, stejle stier bugter sig i hårnålesving. Hvor de er mest stejle er der lagt en slags trapper ud. Undertiden åbner skoven sig og man får et godt syn over landskabet nedenfor bjerget.

Som en ekstra belønning fik man kontakt med sine ben og sin krop. Lungerne kom på arbejde. Og hjertet. Og pragtfuldt er det

jo hver gang, man mærker, at også denne anstrengelse har man stamina og kræfter til.

Anette skriver:

Vi lærte tempelritualerne med vask af såvel os selv samt vore Henro-pilgrimsstave (navngivet efter Henro Michi, som pilgrimsruten hedder), og at slå på de store klokker, der indikerer, at en ny pilgrim er ankommet til templet.

Vi lærte at sidde og spise på puder på gulvet, at sove på tynde madrasser på gulvet, at møde til morgenseance kl. 06 i templerne til meditation og morgenbøn.

Vi lærte hinanden at kende – delte værelse med de forskellige gruppedeltagere på skift, så vi blev godt rystet sammen. Vi sov i dobbeltværelse, men også sommetider 3-4 deltagere i samme rum. I vores alder kan man nu godt få ondt i kadaveret af at ligge så fladt og hårdt, men vore kroppe vænne sig langsomt til denne øvelse på gulv.

En japansk tradition, som vi kom til at sætte rigtigt megen pris på, er deres såkaldte "Onsen", et navn for et fællesbad (sædvanligvis opdelt i ét baderum til kvinder og ét til mænd). Her vasker man sig siddende på små skamler i varmt sæbevand; ikke bare i men adskillige gange (de japanske kvinder så vi gentage afvaskningen i helt op til en 5-7 gange). Dernæst bruser man sig selv over, stadigt siddende, og er så klar til at sænke sit legeme ned i det meget varme, store badekar. Åh, det gjorde godt; og vi kom virkelig til at sætte pris på denne daglige begivenhed, som belønning for vore mange skridt. Bemærkelsesværdigt var det, at det komplet tog ømheden i muskler, ben og fødder, så vi humpede slet ikke rundt, som pilgrimme ellers normalt gør efter en lang vandring.

Ligeledes er jeg sikker på, at det minimerer forekomsten af vabler; jeg fik ikke en eneste – og hørte heller ikke nogen af de andre deltagere beklage sig

over vabler. Når vi efterfølgende sad totalt rene og afslappede i vore kimonoer og spiste den sunde mad, kunne livet nærmest ikke blive bedre.

Henrik skriver:

Et varmt bad efter en hård dags vandring er vidunderligt. At blive ordentligt vasket og derefter nedsænke sit ømme legeme i 40 grader varmt vand er den rene lise for krop og sind. Vi fik prøvet onsen i flere udgaver – de bedste af dem havde endda sauna og koldtvandsbassin til at øge velværet. Et enkelt sted var der et varmtvandsbassin på en slags altan, hvorfra der var den skønneste udsigt over Stillehavet.

Anette skriver:

Vi fik lidt mere kendskab til Buddhismen og til Kobo Daishi med kælenavnet "Kukai", som siges at være pilgrimmen, der efter årelange meditationer grundlagde Shikoku ruten med de 88 templer. Vi købte tempel-kaligrafier, beundrede templerne, de buddhistiske figurer osv. osv.

Denne tempelverden matchede rigtigt godt tempelruten og den venlige og rolige japanske kultur; alt gik ligesom op i en højere enhed. Det betød ikke noget, at vi ikke var buddhister; vi kunne sagtens både nyde - og deltage i - seancerne, som gjorde et dybt og uforglemmeligt indtryk.

Henrik skriver:

Ja, men... Det er rigtigt, at vi stort set kun mødte venlighed og imødekommende overbærenhed. Japanerne virker stille og høflige og bukker og smiler. Og så er de velopdragne, hvilket fx ses i de idelige køer, som de tål-

modigt stiller sig op i, når der er noget at vente på. Ingen skubben og masen. Mit 'men' skyldes det forhold, at Japan indtil de blev endeligt besejrede under den frygtelige 2. verdenskrig var et skånselsløst krigerfolk. Det mærker man slet intet til. En enkelt samuraistatue her og dér vidner om krigerkulturen. Ellers er det buk og smil og overbærenhed med de underlige fremmede. Ligger der noget under? Sikkert ikke hos den almindelige befolkning, der som folk er flest ønsker et liv i fred og fordragelighed. Men hvor blev krigerne af?

Der er ingen tvivl om, at buddhismen er en fredelig religion – og da ikke mindst i den japanske zen-tradition. Kobo Daishi var helt sikkert et fredeligt og oplyst menneske, der missionerede for sin tro i et Japan, der traditionelt dyrkede den nationale shintoisme, der er en slags naturreligion og som stadig findes – shintotemplerne ligger ofte side om side med de buddhistiske.

Som kristen føler man sig placeret i en anden verden. Bygninger, symboler og kultgenstande er svært forståelige. Flotte, mystiske.

Undertiden mødte vi enlige vandrere. Var de japanere, var de klædt i hvidt. Med keglehatten er der nærmest tale om en uniform. Mange mænd – de enlige vandrere var kun mænd – vandrer hele Shikoku-ruten med de 88 templer mange gange. For hver gang mindsker man antallet af kommende genfødsler og nærmer sig målet med livscyklene: at opnå den højeste oplysning, opløse sit jeg og indgå i kosmos, den store verdensånd. Tilstanden kaldes Nirvana.

Anette skriver:

Jeg kender som nævnt ikke specielt meget til Buddhismen, men synes, at det var interessant, at komme lidt tættere på den. Morgenseancerne havde en messende, meditativ form med masser af mantra – og indimellem med masser af "larm" fra klanginstrumenter, der blev slået på,

samtidigt med at munken messede en lang række ordbønner i ca. en times tid. Ved tempel 31 mødte vi den munk, som Michael Berthelsen drak sake med. Han var blevet ret kendt efter dette TV-indslag, idet der kommer flere og flere danskere på Shikoku-tempelruten. Han lavede en morgenmeditation kun for os; det var vi meget bærede over.

Henrik skriver:

Jeg deler ikke helt Anettes oplevelse. Jo, det var venligt og specielt. Men for mig var den time, seancen varede, helt uforståelig. Munken smadrede flere gange en slags bækkener mod hinanden – det lød nu mest som grydelåg og var ikke med for skønhedens skyld. Ellers var det træ stykker han slog mod hinanden. Imens messede han. Hvad han sang skal jeg ikke gøre mig klog

på. Men det var naturligvis noget godt og positivt om livet og de evige genfødsler. En egentlig gud-dom findes som bekendt ikke indenfor buddhismen, men Buddha æres på forskellige måder – velsagtens som et forbillede.

Før vi nåede til tempel 31 gik de tre mandlige deltagere i turen en anden vej end kvinderne.

Dagen før var vi gået op til tempel 21 – et meget stort og smukt tempel, hvor der også var flere grupper af buspilgrimme. Derfra tog vi en svævebane ned til dalen og vores hotel. Næste morgen startede vi med at tage svævebanen op igen og vandre den korte tur ud til en statue, hvor Kobo Daishi sidder i lotusstilling og kigger ud over Stillehavet. Man kan klatre helt op til statuen, men det er lidt krævende.

Kun mændene i gruppen klatrede ud til statuen. Imens tog Dina den beslutning, at kun vi mænd kunne klare turen ad stierne ned ad bjerget. Kvinderne tog asfaltvejen.

Det var en ganske smal bjergsti. Her mødte vi først en gruppe ældre mænd, der hyggede sig med at fjerne et cedertræ, der var faldet ud over stien og gjorde den ufremkommelig. Der var også et par stykker af dem, der fejede stien ren for nedfaldne kviste og nåle. Dernæst stødte vi på en større gruppe, der også var i gang med at gøre stien farbar. Her mødte vi en kvinde, der på formfuldendt engelsk kunne fortælle lidt om, hvad de havde gang i. Hun fortalte, at hun var ansat som 'community worker' i landsbyen og kunne fortælle, at alt var forandret de seneste 70 år – altså i tiden efter krigen. Jeg havde godt lagt mærke til, at der mange steder på skråningerne var rester af terrasser, som nu var sprunget i skov. De havde tidligere været beplantet med appelsintræer og andre citrusplanter. Men nu om dage var de helt opgivne. Der var kun gamle mennesker tilbage på

landet og ud over lidt ris, orkede man ikke at dyrke jorden. De unge var flyttet ind til byerne og livet på landet var overladt til den kedsommelige tilværelse langt fra verdens larm.

Anette skriver:

En anden daglig glæde var maden, når man altså lige fik vænnet sig til den. Det skal nemlig siges, at morgenmad og aftensmad stort set er ens – og det meste af maden smager meget ens, så man spiser rigtig meget af den samme mad hver dag. Maden består typisk af: fisk, misosuppe med nudler, ris, tang, kolde grøntsager af forskellig art, lidt æg, syltede /marinerede kinaradiser, japanske bær mv. - alt sammen serveret i små smukke skåle. De sunde retter blev skyllet ned med masser af grønt. Vi mærkede ret hurtigt et velbehag ved maden og følte os meget sunde og veltilpasse.

Der er dog som nævnt ikke så megen smag i maden, den har nærmest en umami-lignende konsistens – lidt flad og fersk i det. En gang imellem var der lidt stærk wasabi eller ingefær som tilbehør; det satte jeg personligt stor pris på.

Især i begyndelsen savnede jeg meget morgenkaffen, men de gange, hvor der så endelig var mulighed for kaffe, blev det også tydeligt, at kaffesmagningen slet ikke matchede den japanske mad. Der var heldigvis også masser af automater alle steder, hvor vi gik. Heri kan man trække stort set alt indenfor såvel kolde som varme drikke - vand, grøn te, sodavand, øl, kaffe mv. Så jeg/vi klarede den – og nød at føle os sunde og stærke i krop og sjæl, beriget af maden, vandringerne og de åndelige tempelseancer – og ikke mindst det gode vandrefællesskab.

Henrik skriver:

Skønne måltider, enig. Jeg troede, jeg kunne nyde den lækre japanske mad uendeligt. Men hen mod slutningen af vandringen, blev jeg godt nok træt af umamismagen og de idelige rå fisk – lækre som de jo er. Da vi endelig kom frem til civilisationen igen, drømte jeg kun om at sætte tænderne i en burger, uhm!

Anette skriver:

Vi mødte nu også andre væsener, som vi godt kunne have været foruden. Bl.a. 3 giftige slanger, som pludselig befandt sig lige foran os på stierne. For mig var det totalt grænseoverskridende; jeg har nærmest en fobi for slanger, måske var det derfor, at de flere gange dukkede op lige foran mig.

Efter mine første skrig og angst ved synet af de første, var det ligesom om, at jeg accepterede, at de var der og jeg holdt faktisk op med at skride – og magtede at stå stille, mens de passerede, mindst ligeså bange for mig, som jeg var for dem.

Af andre sjove dyr var der kæmpestore knælere (en slags kæmpe græshoppe), blå stålorme i massevis, enorme edderkopper af forskellige slags, rovfugle, skildpadder, landkrabber m.fl.

Jeg nævner alt dette, fordi man skal være klar over, hvad Shikoku også kan byde på. Det er ikke som i Spanien, hvor vi som pilgrimme godt ved, hvad vi kan møde; og hvor de eneste lidt skræmmende dyr kan være de aggressive hunde.

Japan er – inklusiv de farlige dyr – som land aldeles uovertruffet. Der er venlighed og ydmyghed overalt, der er totalt rent (man er selv ansvarlig for at komme af med sit affald, og der kan godt gå lang tid, før man møder en affaldsspand, så man må bare bære rundt på det). Japanerne er virkelig hjælpsomme overfor os pilgrimme. Vi fik gaver fra de lokale i form af f.eks. mandariner og grøn te undervejs på vores vandring.

I svævebanen på vej til tempel nr. 21 stødte vi på det mest yndige ældre ægtepar. De havde gået tempelruten rigtig mange gange, og havde i den forbindelse erhvervet sig en bunke flotte farvestrålende trykte tempelbeviser.

Vi må have set ret beundrende på parret, for lige pludselig begyndte de at forære os nogle af deres smukke beviser. Vi følte os meget bærede, bukkede flere gange for dem med samlede hænder i dyb respekt for dette erfarne pilgrimsægtepar.

Den japanske køkultur er ligeledes noget ganske unikt; man står på række alle steder – både ved transportmidlerne, i butikker osv. Da jeg på et tidspunkt var lidt langsom og ret fumlende med de ukendte japanske mønter (hvilket ville have afstedkommet rigtig megen surhed og trætte ansigtstræk andre steder i Europa) fnisede de søde japanere bag mig meget forstående og overbærende; som om jeg havde givet dem dagens gode oplevelse ved at lade dem vente.

Der er naturligvis forskel på japanerne på de små affolkede øer i det såkaldte "gamle Japan" og i de lidt større byer. I byer som Osaka og Kyoto ser man tydeligt den vestlige påvirkning. Folk har mere travlt, spiser også mere vestligt, arbejder meget, drikker og ryger faktisk også meget osv. osv.

Især den sydlige del af Shikoku ud mod Stillehavet gjorde et uforglemmeligt indtryk. Det er lige her, at befolkningen lever i en konstant angst for, hvornår den næste tsunami kan finde på at komme forbi.

Der er på hver eneste lygtepæl skilte, der viser højde over havet, og hvordan man skal forholde sig, hvis/når den næste tsunami dukker op. Vi mødte ikke mange mennesker her; rigtig mange forlader simpelthen det naturafhængige område og flytter længere ind i landet. Men her er usædvanligt smukt, og dét at gå som pilgrim giver rigtig mange specielle oplevelser.

Henrik skriver:

Den niende dag skulle vi først med tog og derefter

med bus ned til spidsen af en halvø, Muroto Cape. Her var der indlagt et besøg i et specielt badehus med vandmassage og anden form for afslapning. Det valgte to af mændene fra og Ove og jeg havde en dejlig dag på egne præmisser.

Først besøgte vi den hule, hvor Kobo Daishi efter traditionen fik sin oplysning, satori. Lige i nærheden er der en kæmpe statue af den oplyste, der står i hvidt og skuer ud over havet. Bag ham ligger en Buddhafigur i guld.

Derefter gik vi den stejle tur op til tempel 24, der er et meget stort og smukt tempel med flere bygninger. Det ligger på toppen med en vis udsigt over havet. Lige i nærheden er der et fyrtårn, ligeledes med en storslået udsigt.

Vandreruten går helt tæt på Stillehavet. Solen skinne og gjorde turen rigtig dejlig. Undervejs så vi endnu en statue. Denne gang af en samurai – man har ikke helt glemt fortidens krigeriske helte – hvad man så skal lægge i det. For hvad står samuraien for? Den til forfinelse disciplinerede aggressivitet?

Anette skriver:

På de 13 dage, som vores tur varede, nåede vi således at opleve en del templer, startende med tempel nr. 11 og sluttende med nr. 31. Nogle af templerne gik vi ikke hele vejen op til – og vi gik også uden om et par stykker; af hensyn til vores planlagte rute. En del af de første templer fra 1-10 ligger på asfalt- og byveje, og de var således bevidst fravalgt. De øvrige lå som nævnt i bjergene og ved Stillehavet.

Jeg kunne i den grad være fristet til at komme tilbage til Japan på et tidspunkt. Men at gå selv dernede mellem slangerne er nu også lidt gruopvækkende...

Dog "mangler" vi jo stadig en del templer; vi sluttede ved nr. 31, og der er altså 88 af slagsen, så det er lidt som at have gået en halv Camino i Spanien, det går jo virkelig ikke.

Men - det er ikke billigt at flyve til Japan; til gengæld bruger man ikke mange penge, når man først er der. Mad og overnatning er til at betale, og man kommer rigtigt langt med ris... - så tag endelig afsted. For mig var det mit livs rejse, sandt – selv om det er store ord.

Andre informationer om Japan

I forbindelse med min forberedelse til turen stødt jeg på den lille bog "Ikigai", der omhandler et specielt japansk fænomen omkring forøget livskvalitet. Man har undersøgt, hvorfor japanere – især på den lille sydlige ø Okinawa – bliver meget ældre end os og andre europæere. Her er de 10 leverejser, som befolkningen på den lille ø er blevet berømte for at efterleve:

1. Stay active; don't retire (keep on doing what you want to do in life)
2. Take it slow (walk slowly, and you'll go far)
3. Don't fill your stomach (only up to 80 %)
4. Surround yourself with good friends (friends are the best medicine)
5. Get in shape for your next birthday (keep your body running for a long time)
6. Smile (a cheerful attitude relaxes you and helps make friends)
7. Reconnect with nature (return to nature to recharge your batteries)
8. Give thanks (spend a moment every day giving thanks to be alive)
9. Live in the moment (make today worth remembering)

10. Follow your ikigai (your personal life passion, which makes you live in flow)

Læs selv videre om dette interessante japanske fænomen i den lille bog **"Ikigai" af Hector Garcia and Francesc Miralles.**

Bogen er på engelsk.

Jeg er lykkelig og taknemmelig for, at jeg har fået min personlige livsindsprøjtning af "Ikigai".

Henrik oversætter:

1. Bliv ved med at være aktiv - lad dig ikke pensionere (bliv ved med at gøre hvad du holder af i livet)
2. Tag det roligt (vand langsomt og du vil komme langt)
3. Fyld ikke maven helt op – kun op til 80 %
4. Omgiv dig med gode venner (venner er den bedste medicin)
5. Kom i form til din næste fødselsdag (holder din krop i gang længe)
6. Smil (en venlig indstilling gør dig afslappet og hjælper til at få venner)
7. Forbind dig med naturen (ophold i naturen genoplader dine batterier)
8. Sig tak (brug et øjeblik hver dag til at takke og være i live)

9. Lev i nuet (gør i dag værd at mindes)

10. Følg dit ikigai (din egen passion der får dit liv til at strømme)

Anette skriver:

En anden måde at holde Japan-minderne varme på, er f.eks. at se de japanske film, der lige nu er at finde i de danske biografer. Jeg er stødt på følgende:

1. "Shoplifters"

(en barsk og meget interessant fortælling om en fattig families livsmønster i det moderne Japan)

2. **"Kusama"** (kunstnerportræt af den internationalt berømte japanske kunstners Yayoi Kusamas kamp for sin kunst)

Og – en godbid mere: De 10 afsnit om Mikael Bertelsens vandring på Shikoku 88 i 2017 ligger på nuværende tidspunkt stadig på DRI. Det var vildt fantastisk at se dem igen og genkende en hel masse fra det vidunderlige land på den anden side af jorden.

Henrik skriver:

Nu vi er i gang med at finde inspiration frem: Hvis du ikke kender den japanske forfatter Haruki Murakami, har du en stor oplevelse til gode. Han bliver ofte nævnt som

kandidat til Nobelprisen i litteratur. En anden interessant forfatter med japanske rødder er Nobelprismodtageren Kazuo Ishiguro. En af hans bøger handler om opgøret med det traditionelle stærkt hierarkiske og militaristiske japanske samfund efter Anden Verdenskrig: Kunstner i den flydende verden. Hos Ishiguro får man ikke tingene fortalt lige ud – det er litteratur om det usagte, anede, forstemmende... Men måske er det også meget japansk: Jeg har i hvert fald hele den dér fornemmelse af, at der bag de høflige buk og de mange smil og dæmpede stemmer ligger en vulkan, parat til et udbrud.

Mere om Shikoku kan findes på nettet – og i Alice og Henning Kirk Petersens artikel: Pilgrimstur på Shikoku i Japan, som kan læses i Pilgrimmen nr. 32.

- De to sidste nætter overnattede vi på et moderne hotel i storbyen Osaka. Den sidste dag tog resten af gruppen på sightseeing og shopping i den gamle kejserby, Kyoto, mens jeg, nu jeg havde muligheden, fik opfyldt et dobbelt formål: en tur med hurtigtoget Shinkansen og et besøg i Hiroshima.

Hiroshima – en ekstra pilgrimsrejse

Siden min ungdom har Hiroshima spillet en stor rolle i min måde at forstå verden på. Stedet for det første angreb med en atombombe har for mig været et uhyggeligt symbol på menneskets uendelige og uberegnelige ondskab og samtidig vores uhyggelige bemystring af ustyrlige naturkræfter.

Som ung engagerede jeg mig i Kampagnen mod Atomvåben og fik mine første, lange vandringer på påskemarcherne fra Holbæk til København. Mine formative år i 1960'erne blev udlevet i atompaddehattens skygge og førte

til såvel politiske og humanitære standpunkter, som har været aktive resten af mit liv.

Derfor måtte jeg besøge stedet, nu lejlighed bød sig.

Det var dejligt med en dag på egen hånd. Gruppelivet havde været hyggeligt og overkommeligt nok – det var søde, venlige og spændende mennesker, jeg havde vandret med. Men jeg kan altså også godt lide at være bare med mig selv. Det var jeg så en hel dag.

I sig selv er byen Hiroshima ikke en rejse værd – en lidt kedelig af gode grunde moderne by. Men selve mindeparken med dens

monumenter og museet er emotionelt overvældende. Det var en rejse i eftertænksomhed og med tårer i øjnene.

Jeg synes, japanerne har skabt et minde- og lære-sted, der er værdigt. Der er både lagt vægt på historiske, det voldsomt destruktive og det enkelte menneskes rolle som offer for magtens hensynsløse spil.

Selve museet er under restaurering, men der er i nogle sidebygninger etableret et pædagogisk pragtstykke af et museum, hvor man bliver sat ind i hele historien fra den rasende krig til det uskyldige barns udryddelse.

En historie, der bliver fortalt og trækker ens følelser helt tæt på begivenhederne, er historien om en pige, der år efter bombningen bliver ramt af leukemi som følge af radioaktiviteten. Hun vil så gerne overleve og begynder at folde små traner af papir. Hvis hun når at folde 1000 traner, vil hun blive helbredt. Hun folder langt over de 1000, men mister alligevel livet.

Hun har fået sit eget monument i mindeparken – og mennesker fra hele verden folder stadig traner til minde om hende og som et symbol på menneskets håb og medfølelse.

Mens jeg besøgte Hiroshima, så jeg flere skoleklasser, der besøgte museet og mindeparken, mens de lærte om den frygtelige tragedie – og forhåbentlig fik en dyb forståelse af, at det er vigtigt at vi mennesker holder sammen i fred og venskab.

Anette skriver og Henrik bifalder:

Japan – Solens Rige - bliver i mit hjerte – og turen til Shikoku med de 88 templer kan varmt anbefales, men det har I vist som læsere for længst opdaget...

Odense, mål for mange pilgrimme!

af Troels Beck

Foto med tilladelse af Thomas Kluge

Med udgangspunkt i mordet på Knud den Hellige, der blev dræbt i Sct. Alban kirke, og efterfølgende af Paven kåret til Danmark første helgen, opstod Odense, som mål for mange pilgrimme!

Vikingekongen, Knud den Hellige (år 1080-86) er påny blevet gengivet på maleri. Kunstneren Thomas Kluge, blandt andet kendt for sine hyperrealistiske kongebilleder, har

som opgave fra Odense Bys Museer malet Danmarks første helgen!

Maleriet blev afsløret i forbindelse med udstillingen: "Knuds Odense – Vikingernes by" forrige år. Thomas Kluge har fået lov til at nyfortolke sit billede af, hvordan han ser Knud den Hellige.

Den danske konge, der flygtede ned gennem Jylland, forfulgt af rasende

bønder og en række stormænd, for at møde sin skæbne i Sct. Alban kirke i Odense. Som konge så Knud gerne sig selv som reformator, men som det så ofte opleves med reformatorer, følte mange, at han gik for radikalt og for hurtigt til værks med bl.a. skatteopkrævninger.

På det store maleri, der vejer næsten 100 kg, ser vi Knud, der er ved at rejse sig fra stolen, ser den,

der beskuer maleriet direkte ind i øjnene. ”Knud er koncentreret, fattet og forstår, at hans skæbne bliver afgjort i dette øjeblik”, sagde Kluge ved præsentationen af billedet. Kluge viser Knud bærende et stort sværd med et Sankt Olavs kors om halsen. Det spændende maleri ventes hængt op i Odense Domkirke.

Kong Knud havde søgt tilflugt i Sankt Alban Kirke, idet han troede, at han her var i sikkerhed, men det viste sig ikke at holde stik. Kongen blev ifølge fortællingerne ramt af et spyd og dræbt sammen med atten mænd, der var udset til at forsvare kongen.

Oprørere og banemænd kunne efter mordet på kongen rejse hjem i forvisning om at være sluppet af med en despotisk monark.

Til gengæld, hvad de næppe har gjort sig forestillinger om, påbegyndtes der meget kort tid efter et storstilet arbejde for at få samme kongen helgenkåret. Der rapporteredes om flere forunderlige mirakler ved Knuds grav. I år 1100 blev Knud helgenkåret af Paven – og derefter blev Odense pilgrims mål for mange pilgrimsrejse!

Odense og de mange klostre

Odense opstod ud fra beliggenheden af ’Nonnebakken’, en af de kendte vikingeborge.

Byen blev på mange måder en typisk middelalderby, afgrænset mod det omgivende land af byporte og klostrene beliggende i centrum. Den katolske kristendom var den dominerende religion og satte sig præg på bylivet, med et varieret udbud af munke og nonner. (Ja vi har i Danmark længere været katolikker end protestanter!)

Franciskanerordenen

(Gråbrødrene) der spredte det kristne budskab, bl.a. ved processionser, og ved helgenbilleder for at vinde gehør, kom til Odense, da Kong Erik Klippinge skænkede sin kongsgård til franciskanerordenen. Gråbrødrene gjorde meget i socialt arbejde, de praktiserede mange slags håndværk og udmærkede sig, ligesom sortebrødrene, ved boglige studier.

Gråbrødre Kloster ligger den dag i dag lige i centrum af Odense by, nu selvejende stiftelse med Gråbrødre Kirke.

Dominikanerordenen

(Sortebrødrene), er en tiggerorden, der egentlig ikke måtte eje noget. Blev dog meget rig op gennem middelalderen. Klosteret lå på Sorte Brødre Torv, men blev nedbrudt kort efter Reformationen (1536). Der er intet tilbage i dag.

Benediktinerordenen.

Munkene holdt til i klosteret bag Domkirken/Sct. Knuds kirke. Flere af bygningerne er nu restaureret og ligger flot ned til Eventyrhaven. Benediktiner-nonnerne holdt i nogle få år til på Nonnebakken (vikingeborgen) men flyttede derefter til Dalum lidt uden for byen, hvor de den dag i dag fortsat virker i kloster under den katolske kirke.

Johanniterordenen

– en ridder- og hospitalsorden. Stiftet i forbindelse med korstogene i 1000-tallet. Klosteret i Odense virkede med hospitalsarbejde og lidt fattighjælp som dets hovedaktivitet. Klosteret er siden ombygget til kongeslot og i dag en del af Odense Kommunes administration.

Følg skiltene med den blå gendarm...

Det gjorde 18 medlemmer af foreningen Danske Santiagopilgrimme sidste år i oktober. Med start på Als fra færgehavnen "Fynshav" til Flensborg, ca. 65 km vandring over tre dage.

af Troels Beck

Den Danske Pilgrimsrute følger Gendarmstien næsten hele vejen, kun to strækninger er forskellige fra Gendarmstien. Strækningen Fynshav til Høruphav er 'ren' pilgrimsrute og afmærket med muslingeskallen. Den anden strækning er på Broager Land, hvor vi valgte den 'direkte' rute mod Santiago, det vil sige at pilgrimsruten drejer af ved Vemmingbund og går via Broager, for så igen at flette sammen med Gendarmstien.

Strækningen Fynshav-Sønderborg

Denne strækning følger små veje, der snor sig flot helt frem til kysten ved Høruphav, cirka 14 km. Frodige landbrugslandområder og ikke megen biltrafik. Første mulighed for proviantering er i Høruphav med SuperBrugsen og flere andre butikker. Hyggelig lille havn (med flere bord/bænke-sæt), hvor vi holdt pause og mødte de første 'skildervagt-huse

med gendarm', som i tidligere tider holdt vagt langs den danske kystlinje. I 1958 overgik grænsekontrollen til politiet og gendarmkorpset var historie efter mere end 100 års virke. I 1980'erne fik man igen øjnene op for den historiske sti. Derfor kan vi i dag gå på opdagelse langs en af Danmarks smukkeste vandreruter. Fra Høruphav går ruten meget tæt langs kysten, gennem landbrugsområder og igennem et større skovområde (Sønderskov). Der er anlagt en flot belyst promenade på den sidste strækning ind til Sønderborg, hvor aften-belysningen spejler sig flot i vandet. Sønderborg Slot kom til syne, vi var fremme i havnen efter dagens 23 km vandring. Vi havde besluttet at spise i byen inden vi gik op til vandrehjemmet, hvor vi overnattede.

Sønderborg – Rinkenæs

Dagen startede med vandring over Kong Christian

den X's bro. Den blev indviet i 1930 og er en af de ældste større danske vejbroer. Broen fik særlig betydning for sønderjyderne ved Genforeningen. Als blev landfast med Jylland. Gendarmruten – og dermed også pilgrimsruten går nu helt ude langs kysten. Vi kunne tydelig se Dannebrog og Dybbøl Mølle, da vi passerede. Ved sommerhusområdet i Vemmingbund er der bord/ bænkesæt, så vi holdt pause der. Også cafeteria-kaffe-besøg. Næste stop var i Broager kirke, en spændende vejkirke.

De to gotiske spir er fra omkring år 1400. Kirkens tvillingetårne hævdes at have haft betydning under preussernes bombardement af Dybbøl-stillingen i foråret 1864. Man posterede en udkigspost på en gangbro mellem spirene, hvorfra soldaten kunne se granatnedslagene i forhold til Dybbøl Mølle, og derefter korrigerende kanonernes sigte herefter!

Herfra igen en særlig flot vandrestrækning med store villaer langs fjorden frem til Egersund og vores overnatningssted, campingpladsen i Rinkenæs, 25 km's vandring tilbagelagt. Dejlige hytter og gæstfrihed på campingpladsen Lærkelunden.

Vi fik arrangeret levering af store lækre pizzaer og SuperBrugsen i Gråsten kom

med de bestilte madvarer til næste dags morgenmad og frokostmadpakke.

Rinkenæs – Padborg

Flot efterårsvej med solskin, dog en del tåge fra morgenstunden, men det gav blot landskabet en egen stemning, da vi startede op på sidste dags vandring. I Sønderhav er der cafeteria og dermed pause. Forbi de sagnomspundne Okseøer, to grønne perler, der hæver sig op af fjordens blå vand. Ifølge sagnene var det her (eller ud på fjorden), at Dronning Margrethe den 1. døde i 1412, da hun var på vej hjem fra fredsforhandlinger i Flensborg. Ved Kollund blev gruppen splittet, nogle gik til Flensborg station (hvor deres bagage var fragtet til) – en enkelt fortsatte vandringen til Løgumkloster, an-

dre stoppede her og tog bussen retur til Fynshav og videre med båden til Fynsiden, hvor deres biler var parkeret. En valgte at forlænge vandringen med én dag mere og gå ruten syd om Broager land.

Resume: Super efterårs-sommervej, super rute med afvekslende natur og passende overnatningsmuligheder. Vi, der gik ruten, er enige om, at det må være en af Danmarks flotteste sti ruter, der hermed varmt anbefales.

PS: Ovennævnte rute er beskrevet i tre stifoldere, som ligger på hjemmesiden:

Fynshav > Sønderborg 3-5 / Sønderborg > Rinkenæs 4-5 og Rinkenæs > Wassersleben-Flensborg 5-5.

Broager kirke

FOTOS: SUSANNE MORGEN

Prædikestolen i Broager Kirke er dateret 1591.

De seks billedfelter med tilhørende skriftsteder viser: Syndefaldet, Moses og den helbredende kobberslange, Kristi fødsel, Korsfæstelsen,

Opstandelsen og Genkomsten.

Broager Kirke er blevet ændret adskillige gange gennem de mange år, den har eksisteret. Sidst i 1990-erne, hvor der blev foretaget en gennemgribende rensning af

kalkmalerierne, blev farverne i kirken forandret, så kirken nu fremstår i lyse toner.

Restaureringen er sket i samarbejde med arkitekterne Hans Lund og Alan Havs-teen-Mikkelsen.

Årsmøde i den britiske Pilgrimsforening

af Carsten Maegaard

Den britiske pilgrimsforening "Confraternity of St. James" havde årsmøde i London i slutningen af januar. Vi var sammen med den hollandske pilgrimsforening indbudt til at fortælle om vores respektive organisationer. Udgangspunktet var, at det havde vakt undren hos briterne, at der i forhold til befolkningstallet er mange flere pilgrimme fra Danmark og Holland, der kommer til Santiago.

De nøgne fakta for 2018 ser således ud:

Set i det lys kan man godt forstå at englænderne undrer sig. Desuden undrer det dem, at vi har 1.600 medlemmer, Holland har 14.000 og den britiske "kun" 1.700 medlemmer.

På den baggrund holdt Monique Walrave fra Holland og jeg fra Danmark hver et 15-minutters indlæg, hvor vi fortalte om, hvordan vi organiserer os, vores forskellige arbejdsgrupper, forsamlingssteder, hospitales, økonomi, hjemmesider, Facebookgrupper og medlemsblade. Alt i alt var konklusionen, at mens den hollandske og danske pilgrimsforening arbejder meget decentralt, er den engelske forening meget centraliseret i London.

Jeg kunne også konstatere, at de to andre foreninger har et betydelig større budget end vi har.

Hollænderne i kraft af mange flere medlemmer,

og briterne i kraft af salg af egne publikationer og en god pris på pilgrimspas.

Briterne ejer og driver to herberger: Refugio Gaudelmo i Rabanal og Albergue Miraz på Camino del Norte. Sidstnævnte kører med et mindre underskud.

De har desuden en butik i to etager i London med boghandel, bibliotek, bemandet kontor og opholdsslokaler.

Hollænderne driver herberget i klostret i Roncesvalles, men ejer det ikke. Desuden driver de et velkomstcenter for hollandsk/flamsktalende i samme bygning som pilgrimskontoret i Santiago. De har tre informationscentre, et i Utrecht, som er åbent fire gange ugentlig, et i Vessem i Sydholland, og et i St. Jacobiparochie i Nordholland, begge åbne to gange om måneden.

Der var en hyggelig og afslappet atmosfære under mødet med et par interessante foredrag. Det hele sluttede af med fællesspisning om aftenen.

LAND	BEFOLKNING I MIO.	UDLEVEREDE COMPOSTELAS	PILGRIM PR. MIO INDBYGGERE
Storbritannien	64	5.417	85
Nederlandene	17	3.501	227
Danmark	6	2.163	361

Det er en figur, man ikke overser, for den unikke placering her i pashøjden med den fantastiske udsigt passer så godt ind i omgivelserne, at det næsten synes at være en levende person, der i strid modvind er på vej op over bakkekammen for at komme videre til det endelige mål i krypten under højalteret i katedralen i Santiago de Compostela.

Foto: Niels Møller, Maribo

Pilgrimmen på Alto San Roque

Pilgrimme, som har vandret på Camino Frances, er få kilometer efter O' Cebreiro og Linares kommet op til passet San Roque med den markante statue af en pilgrim, der strider sig frem-

af Niels Henrik Lieberkind

Kunstneren har nok ikke tænkt, at statuen skulle forestille Sankt Jakob, men jeg oplever den både som en af os almindelige pilgrimme – og som Sankt Jakob. Den er af bronze og ret høj, ca. tre meter, og det passer godt, for hvis den var i normal menneskestørrelse, ville den nok synes for lille i dette storladne landskab. Den blev placeret her i passet i anledning af det hellige år i 1993.

Da jeg kom forbi for en del år siden, havde en vittig person sat et compeedplaster på den ene hæl. Det så morsomt ud, og var temmelig harmløst, idet figuren jo ikke led overlast. Men når jeg de følgende år er kommet forbi, har jeg erkendt, at man skal undlade den slags morskab, for andre har efterabet, så statuen nu ofte er overklistret med både finger-, tå- og hælpastre. Så er det sjove forsvundet og blevet til vandalisme.

Det er den galiciske kunstner José María Acuña Lopez, som er mester for

værket. I Spanien er det almindeligt med to efternavne; det første, Acuña, efter faderen – og det sidste, Lopez, efter moderen. Han blev født i en jævn familie i Salcedo tæt på Pontevedra i det vestlige Galicien.

Faderen var grovsmed, og familien fik i alt otte sønner, hvoraf José og tre af hans brødre var døde. Da han viste gode færdigheder i tegning, kunne han med et legat fra det lokale styre studere kunst på Det kongelige Akademi for Skønne Kunster, San Fernando, i Madrid. Senere arbejdede han som skulptør på en keramikfabrik og udviklede undervisningsmateriale i tegning og modellering i Galiciens skole for døve i Santiago, hvor han selv var begyndt som elev.

Josés figurer er opstillet en hel del steder rundt om i Spanien. For pilgrimme, som kommer gennem Leon, vil det være opportunt at se pilgrimmen, som holder hvil foran Santiago-ridderens hovedkvarter, hvis bygning i dag huser det femstjernede hotel,

parador, Convento de San Marcos. Naturligvis skal de heller ikke snyde sig selv for at gå helt op på Monte de Gozo til de ikoniske figurer, hvis officielle navn er La Llegada – Ankomsten – hvor de glædestrålende hilser synet af katedralen inde i Santiago.

Desværre nåede han ikke selv at se disse værker opstillet på deres blivende pladser, men på foranledning af Døveforbundet i Galicien fik José på treårsdagen for sin død selv en buste. Den står på plænen ved siden af Parroquia de San Caetano i Rua Otero Pedraio, ca. 1 km fra Praza Obradorio i Santiago de Compostela. Under busten er en mindeplade, hvor der i oversættelse står: Som hyldest til og erindring om vores elskede første- og døvelærer i Galicien José María Acuña Lopez. Santiago, den 4. juni 1994.

José har også fået et par gader opkaldt efter sig; den ene i Vigo, den anden i Pontevedra, hvor han boede, og hvor han ligger begravet.

Årsmøde i Ringsted 2018...

Foreningen

Vandretur til Trondheim i Norge

24. juli - 1. august 2019 - med bagagetransport

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har tilrettelagt en vandretur på ca. 100 km på den norske caminorute til Trondheim. Vi ankommer til pilgrimsålet Nidaros domkirke op til festdagen for Olav den Helige – og er med til markeringen i domkirken. Dagen efter overværer vi det historiske friluftsspil om slaget, der fandt sted 29. juli 1030. Det er et af Norges mest berømte slag, hvorunder den kristne vikingekonge Olaf Haraldson faldt for øksehug sammen med det meste af sin hær i kamp mod lokale høvdinge

Kort om turen.

Vi starter i bus fra Odense, og sejler fra København til Oslo.

Dag 2: Vi vandrer ca. 20 km på pilgrimsruten fra Vang/Jevnaker til Røysum. En flot strækning, som har fået øgenavnet Norges "Toscana". Vi overnatter i Lillehammer.

Dag 3: Dagens flotte vandring på 19 km langs Gudbrandsdalen med dramatisk natur og små bygder. Akkurat som på Peer Gynts tid kan man fortsat se rensdyr vandre på fjeldet og "skogens konge gemme seg bak træerne". Vi overnatter i Furuhaugli fjeldhytter i moskusoksens rige 1007 meter over havet. Inden ankomst besøger vi Ringeby Stavkirke, en af de største stavkirker i Norge fra år 1220, der er bevaret.

Seneste: Vandreturen 24. juli - 1. august 2019 er fuld tegnet! Såfremt der er deltagere nok, vil der blive en **tur II** til Trondheim 2.-10. september 2019

Foreningen

Dag 4: Vi vandrer på Dovrefjell (hvis højeste punkt er Snøhetta på 2.286 m). Vi vandrer 17 km på pilgrimsleden over fladt fjeldmassiv med udsædvanlig mange planter og flotte naturoplevelser.

Overnatning på Hjerkin fjellstue, der ligger på den gamle kongevej, der blev anlagt på 1100-tallet for at give pilgrimsvandrere husly over fjeldet.

Dag 5: Ad pilgrimsruten videre over fjeldet, 15 km frem til Kongsvold. Derfra med bus til tæt på Trondheim, hvorfra vi vandrer de sidste 10 km ind til domkirken. Nidaros domkirken regnes som Norges vigtigste kirke, en nationalhelligdom, der tidligere var kroningskirke. Kirken og Skt. Olavs grav har været et vigtigt pilgrimsål for pilgrimme i de nordiske lande i middelalderen. Nidarosdomen er en katedral i europæisk målestok, selv om den ikke kan måle sig med de største katedraler i Frankrig.

Dag 6: Slaget ved Stiklestad fejres hvert år. Det var her, Olav den Hellige faldt i kamp mod norske bønder og høvdinge, da ham med en lille hær af trofaste tilhængere og svenske lejetropper søgte at genvinde magten i landet. Fejringen sker hvert år den 29. juli, såvel i Norge som på Færøerne. 700 personer, professionelle skuespillere og amatører, er involveret i og omkring forestillingen.

Dag 7: Lang bustur sydvestover frem til Beitostølen. Inden ankomst vandrer vi ca. 8 km. på Jotunheimen.

Dag 8: Sydover til Oslo, hvor vi skal med Oslobåden.

Dag 9: Ankommer til København og i bus videre til Odense.

TURLEDERE : TONE KIRKEBY og TROELS BECK

HVIS DU ER INTERESSERET, SEND MAIL TIL **TRBECK45@GMAIL.COM**

Se www.santiagopilgrimme.dk/aktivitet/

Vandretur i Bayern

- med passionsspillet i byen Oberammergau

Danske Santiagopilgrimme arrangerer næste sommer en 7-dages tur til Bayern fra 29. juli til 4. august 2020.

Passionsspillet går tilbage til år 1634, hvor landsbyen Oberammergau lovede, hvis de blev skånet for den forfærdelige sygdom (pesten), at de ville opføre et passionsspil om historien om Jesus fra Nazareth, fra hans indtog i Jerusalem til hans død på korset og opstandelsen.

Spillet opføres kun hvert 10. år i den smukke sydtyske by, næste gang i 2020. Men billetsalg med hotelovernatning er allerede startet! – og hvis man vil være sikker på plads til at overvære dette enestående passions spil, hvor folk kommer fra hele verden til Oberammergau, skal booking foretages nu!

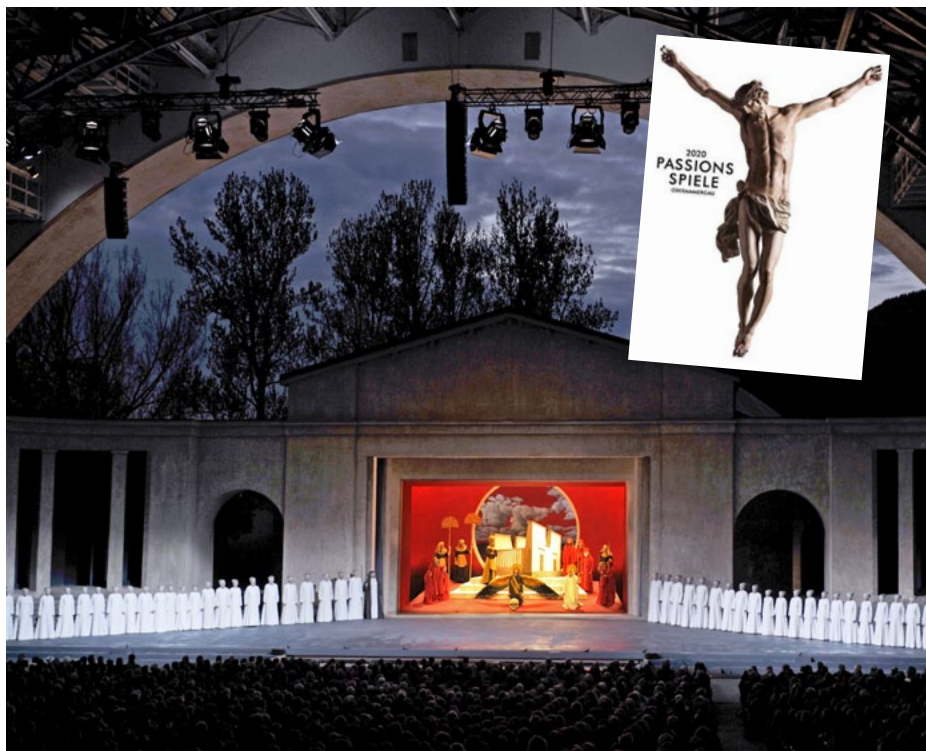
Danske Santiagopilgrimme har planlagt en bustur til spillet med vandringer tre

dage op til passionsspilsdagen på fjernvandreruten: 'König Ludwig II-weg'. En rigtig flot vandrestrækning i Alpenvorland!

Deltagerantal: 25

Deltagerforudsætning: Medlem af Danske Santiagopilgrimme og "gode vandrere", etaper på 13 km pr. dag (m. bagage transport).

Overnatning på Landgasthof og hoteller.

Foreningen

Om passionsspillet: Opføres over fem timer fra kl. 14:30 til 22:30 med mid-dagspause kl. 17 til 20.

Der medvirker knap 2.000 skuespillere.

Pris: ca. 7.500 DKK

Er du interesseret, så send en mail til:

Troels Beck, Vissenbjerg,
trbeck45@gmail.com

Kommende vandringer:

Onsdag 13. marts: Avedøre – Ishøj landsby
Langs Køge bugt, 17 km.
Start kl. 09:30 fra Avedøre Station
Info: bjarnehelen@webspeed.dk

Fredag 5. april: Odense – Dalum kloster
Langs Odense å til taize-inspireret aftenandagt
i Klosterkirken. 5 km. Start kl. 16.30 fra Eventyrhaven.
Tilmelding inden 15. marts til:
Trbeck45@gmail.com

Torsdag 11. april: Gurre Vang – Esrum kloster
I skov og langs marker, 15 km
Start kl. 09:30 fra P-pladsen, Gurrevej 447
over for indgangen til Gurre Vang
(bus 390R stopper lige før).
Info: lasseogmabel@stofanet.dk

Fredag 26. april: Fjenneslev – Kongskilde
Ad 'anemoneruten' 20 km
Mødested: Ringsted station m.bus 234 kl.10
hvorfra vi tager bussen videre til Fjenneslev,
hvor turen starter.
Info: birgit.nygaard@gmail.com

Lørdag 4. maj: Ø-tur på Bjørnø
Mødested: Færgehavnen i Fåborg
Info og tilmelding: Trbeck45@gmail.com

Søndag 12. maj: Esrum – Hillerød
Gennem Kongernes Nordsjælland, 18 km
Start kl. 10 foran Esrum Kloster.
Info: joan.meyer@dadlnet.dk

Søn. 26. maj: Sonnerup – Vær kirke
Langs Horsens fjord, 20 km.
Turen er i samarbejde med tidl. pilgrimspræst
Anette Foged Schultz.
Start: kl. 10 ved Hundslund kirke.
Info: grethedyrby@gmail.com

Foreningen

Mandag 3. juni: Odense – Åsum
Langs Odense å, 7 km
Start kl. 11 fra pilgrimstræet i Eventyrhaven.
Info: n.e.s@youmail.dk

Fredag 7. juni: Kongskilde – Slagelse
Forbi vikingeborgen, Trelleborg, 21 km.
Start: kl. (09:00) Sorø Station
Info: birgit.nygaard@gmail.com

3-dages vandring
14.-16. juni: Viborg – Kragelund
Start kl. 14 fra Viborg Domkirke
Fredag vandres 11 km til Hald.
Lørdag vandres 21 km til Thorning
Søndag vandres 23,5 km til Kragelund.
Deltagerbetaling kr. 480,-. Max 10 delt.
Tilmelding senest 12. maj til:
anettebrondum@icloud.com

Lørdag 3. august: Kaløvig – Aarhus
Langs kysten til Aarhus, 15 km
Start kl. 10.05 på Havnen i Kaløvig
bådraug (Studstrup).
Bus 17 kører på strækningen.
Info: grethedyrby@gmail.com

7-dages vandring
1. – 8. september: Viborg – Vejle
Dagsvandring på 20 km i snit.
Start: Viborg Domkirke kl. 13.
Overnatning i: Hald, Thorning, Kragelund,
Jelling, Bindeballe, Vejle.
Max 10 pers. Deltagerbetaling kr. 975,-
Tilmelding senest 1. aug. til
grethedyrby@gmail.com

3-dages vandring
20. – 22. september: Kollemorten – Bække
Dagsvandring på 20 km i snit.
Start: Kollemorten, købmanden.
Bus 212 kører strækningen Vejle-Kollemorten.
Overnatning i: Kollemorten, Bindeballe, Bække.
Deltagerbetaling kr. 480,- senest 18. aug. til pallelesen@live.dk

20 års jubilæum & årsmøde i Odense

Lørdag - søndag 26. + 27. oktober 2019

Foreningen af Danske Santiago Pilgrimme har i 2019 været aktiv i 20 år

Det markeres i forbindelse med årsmødet, der bliver afviklet i Seniorhus Odense, Toldbodgade 5, 5000 Odense C med start lørdag kl. 13.00 og slutter over middag søndag, med overnatning og vandring søndag langs Odense å til Bellinge.

Da årsmødet går over to dage, har vi forhåndsbooket værelser på Hotel CABINN, der ligger vis a vis Banegården i Odense. For at kunne reservere værelser har vi en specielt tidlig tilmeldingsfrist!

Tilmeldingsfrist..... **OBS! allerede 15. juli 2019** pga. hotel booking.

Deltagerbetaling..... **Kr. 250,-** (der dækker forplejningen).

Overnatning..... Hvis du ønsker overnatning på CABINN, er prisen i delt dobbeltværelse kr. 420 per person inkl. morgenmad.
Hvis du ønsker enkeltværelse, koster det kr. 635
Alternativ overnatning kan arrangeres på vandrehjem.
Ønskes det, send e-mail herom til **trbeck45@gmail.com**

Tilmelding Du tilmelder dig på foreningens hjemmeside og indbetaler deltagerbetaling samt overnatningsbeløbet senest ovennævnte dato.

Mulighed for Skulle du blive forhindret i at deltage, kan værelses-
afmelding: bookingen ikke annulleres, men frem til 1. oktober vil deltagergebyret kunne refunderes.

Sen tilmelding..... I lighed med tidligere årsmøder kan du tilmelde dig årsmødet frem til 1. oktober. Vi kan bare ikke garantere dig, at der er overnatningsmulighed på CABINN.

Generalforsamling: Dagsorden for generalforsamlingen samt program for weekenden vil blive lagt på foreningens hjemmeside i august.

Suppl. oplysninger: Send mail til: **trbeck45@gmail.com**

Med venlig hilsen fra bestyrelsen

Foreningen

Godt udstyr til din næste pilgrimstur

PATAGONIA
Torrentshell
Jacket

Vægt: 345 g.
PRIS 999,-

OSPREY
Eja/Exos 38
Ny 2018 model.
Vægt: 1130 g.
PRIS 1.299,-

BLACK DIAMOND
Distance Carbon
FLZ Vægt: 180 g.
pr. stav.
SÆTPRIS 1.299,-

MEINDL
Ohio 2 støvle
Letvægtsstøvle
i fuld læder.
PRIS 1.599,-

GULLFOSS
Down Summer
Lækker dun
sovepose. 480 g.
PRIS 999,-

LIFESYSTEMS
Bed Bug Sheet
Imprægneret lagen
mod småkryb. 100 g.
PRIS 179,-

BRIDGEDALE
Merino Sock Liner
Lækker liner sok med
merinould.
PRIS 99,-

SEA TO SUMMIT
Aeros Pillow
Ultralet og kompakt
hovedpude.
PRIS 249,-

EAGLE CREEK
Specter Quick
Trip Toilettaske i
lette materialer.
PRIS 209,-

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFORENINGEN FÅR DU
15% i RABAT PÅ WWW.BJERGKAEDEN.DK

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik.
Rabatten gælder ikke på i forvejen nedsatte varer og elektronik.

BJERGKAEDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk